

Stenografični zapisnik

enajste seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dné 14. oktobra l. 1884.

Nazoči: Prvosednik: Deželni glavar grof Gustav Thurn-Valsassina. — Vladini zastopnik: Deželni predsednik baron Andrej Winkler. — Vsi članovi razun: Dr. Hinko Dolenc, dr. Gustav Mauer in baron Alfons Zois-Edelstein.

Dnevni red:

1. Branje zapisnika o X. deželno-zborni seji dné 10. oktobra l. 1884.
2. Naznanila zborničnega predsedstva.
3. Priloga 52. — Poročilo deželnega odbora gledé dovoljenja nekaterih občinskih priklad.
4. Ustno poročilo finančnega odseka o proračunu Slapske šole za l. 1885. (k prilogi 16/D).
5. Ustno poročilo gospodarskega odseka o ureditvi deželnih in občinskih priklad od državnih železnic (k prilogi 45.).
6. Priloga 55. — Poročilo gospodarskega odseka o ustanovitvi vino- in sadjerejske šole na Dolenjskem (k prilogi 48.).
7. Ustno poročilo finančnega odseka o deželnih doneskih za uravnanje Save (k prilogi 12.).
8. Ustno poročilo gospodarskega odseka o agrarnih razmerah: F. O žganjepisstvu (k prilogi 14.).
9. Ustno poročilo finančnega odseka o dopisu visoke c. kr. deželne vlade o pristojnosti gledé nalaganja ustanovnega imetka.
10. Ustno poročilo finančnega odseka o §. 4. deželno-odbornega letnega poročila „deželne podpore“.
11. Ustni poročili finančnega odseka o prošnjah:
 - a) glavnih odgonskih sprevodnikov Janeza Schiffrejerja in Karola Novaka pl. Giftberg za zboljšanje plače;
 - b) učiteljske vdove Magdalene Kratochwill za milostno pokojnino in odgojnino.

Stenographischer Bericht

der eilften Sitzung

des krainischen Landtages

zu Laibach

am 14. Oktober 1884.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Gustav Graf Thurn-Valsassina. — Vertreter der k. k. Regierung: Landespräsident Andreas Freiherr von Winkler. — Sämmtliche Mitglieder mit Ausnahme von: Dr. Heinrich Dolenc, Dr. Gustav Mauer und Alfons Freiherr von Zois-Edelstein.

Tagesordnung:

1. Lesung des Protokolles der X. Landtags-Sitzung vom 10. Oktober 1884.
2. Mittheilungen des Landtags-Präsidiums.
3. Beilage 52. — Bericht des Landesauschusses wegen Genehmigung von Gemeindeumlagen.
4. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses über den Vorschlag der Slaper Schule pro 1885 (zur Beilage 16/D).
5. Mündlicher Bericht des volkswirtschaftlichen Ausschusses, betreffend die Regelung der Landes- und Gemeindeumlagen vom Staatsbahnbetriebe (zur Beilage 45).
6. Beilage 55. — Bericht des volkswirtschaftlichen Ausschusses, betreffend die Errichtung einer Wein- und Obstbauschule in Unterkrain (zur Beilage 48).
7. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses betreffend die Landesbeiträge für Save-Regulierungsarbeiten (zur Beilage 12).
8. Mündlicher Bericht des volkswirtschaftlichen Ausschusses über die Agrarverhältnisse in Krain: F. Über den Branntweingenuß (zur Beilage 14).
9. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses über die Zuschrift der hohen k. k. Landesregierung, betreffend die Competenz zur Fructificirung des Stiftungsvermögens.
10. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses über §. 4 des Rechenschaftsberichtes „Landesunterstützungen“.
11. Mündliche Berichte des Finanzauschusses über Petitionen:
 - a) der Hauptschubführer Johann Schiffrejer und Karl Novak von Giftberg um Erhöhung der Bezüge;
 - b) der Lehrerswitwe Magdalena Kratochwill um Gnadenpension und Erziehungsbeiträge.

12. Poročilo upravnega odseka o prošnjah:
- a) občine Šent-Rupert, da se zopet vpelje nižja užitnina od vina slabeje vrste v občini Bistriški;
 - b) občin Ajdovica in Dvor za uvrstenje občinskih potov Verbovec-Podlipa med okrajne ceste;
 - c) občincev v Kamnigorici in Kropi zaradi uvrstenja okrajne ceste iz Kamnigorice in Kroke skozi Podnart v Trzič med deželne ceste;
 - d) občin Grosuplje in Slivnica za uvrstenje ceste od Velikega Mlačevega do Grosupljega med deželne ceste;
 - e) občin Ribnica in drugih za uvrstenje okrajnih cest Kočevje-Ljubljana in Kočevje-Rakek odnosno Žlebič-Rakek med deželne ceste ali dovolitev podpore.
13. Ustno poročilo peticijskega odseka o prošnji Jožefa Ličana iz Pirske Bistrice za brezplačno oskrbovanje njegove hčere Jovane v deželni blaznici.
14. Priloga 53. — Poročilo finančnega odseka o računskem sklepu deželnega zaklada za l. 1883. (k prilogi 11.).

Obseg: Glej dnevni red razun 8. točke.

Seja se začne ob 55. minuti čez 9. uro dopoldne.

12. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über Petitionen:
- a) der Gemeinde St. Ruprecht wegen Wiedereinführung geringerer Verzehrssteuer vom Weine schlechterer Art in der Gemeinde Feistritz.
 - b) der Gemeinden Ajdovica und Dvor wegen Erklärung der Gemeindefuhrwege Verbovec-Podlipa als Bezirksstraße;
 - c) der Gemeinden Kropf und Steinbüchel wegen Erklärung der Bezirksstraßen aus den genannten Orten über Podnart nach Neumarkt als Landesstraße;
 - d) der Gemeinden Grosuplje und Slivnitz um Erklärung der Straße Großmlačovo-Grosuplje als Landesstraße;
 - e) der Gemeinden Feistritz u. a. um Erklärung der Straßen Gottschee-Laibach, Gottschee-Rakek, eventuell Žlebič-Rakek als Landesstraßen oder um Subventionen.
13. Mündlicher Bericht des Petitionsausschusses über das Gesuch des Josef Ličan um unentgeltliche Verpflegung seiner Tochter Johanna in der Landesirrenanstalt.
14. Beilage 53. — Bericht des Finanzausschusses über den Rechnungsabluß des Landesfondes pro 1883 (zur Beilage 11.).

Inhalt: Siehe Tagesordnung mit Ausnahme des Punktes 8.

Beginn der Sitzung um 9 Uhr 55 Minuten Vormittag.

Landeshauptmann:

Ich constatire die Beschlußfähigkeit des hohen Hauses und eröffne die Sitzung.

Ich bitte das Protokoll der zehnten Sitzung zu verlesen.

1. Branje zapisnika o X. deželno-zborni seji dné 10. oktobra l. 1884.

1. Lesung des Protokolls der X. Landtags-sitzung vom 10. Oktober 1884.

(Zapisnikar bere zapisnik 10. seje v nemškem jeziku — Der Schriftführer verliest das Protokoll der 10. Sitzung in deutscher Sprache.)

Landeshauptmann:

Wird zum vernommenen Protokolle etwas bemerkt? (Ničse se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Dies ist nicht der Fall; mithin erkläre ich das Protokoll der letzten Sitzung für genehmiget.

2. Naznanila zborničnega predsedstva.

2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.

Landeshauptmann:

Ich bitte die Beschlüsse, welche in der letzten geheimen Sitzung gefaßt worden sind, zu verkünden.

Poslanec Klun:

V tajni seji so bili sprejeti sledeči sklepi (bere — liest):

I. Die Entlassung der beiden gewesenen Beamten des Zwangsarbeitshauses Kunibert Drenik und Johann Kozjet, sowie auch die gnadentweise an Franziska Drenik pro April 1884 bewilligte Alimentation per 40 fl. wird zur Kenntniß genommen.

II. Den drei Kindern des Kunibert Drenik, — Franziska, Friedrich und Moisia wird im Gnadenwege aus dem Zwangsarbeitshausfonds ein Erziehungsbeitrag von je 50 fl. vom 1. Oktober 1884 an auf drei Jahre unter Ausbezahlung dieser Gnadengabe zu Händen der Franziska Drenik bewilliget.

III. Deželni odbor se pooblaščuje nastaviti odpuščenega deželnega uradnika Ivana Kozjeka kot uradnika *extra statum* proti povrnitvi škode, za katero on solidarno s Kunibertom Drenikom jamči in katera naj se potem prevzame na deželni zaklad.

IV. Vodji Rihardu Dolencu na Slapski šoli se stalna plača poviša za 200 gld. na leto, začevši od 1. januarija l. 1885., in se mu pusti njegova dose-danja osebna doklada.

V. Deželni odbor se pooblasti, da v imenu deželnega zbora izvrši prezentacijo z dnem 26. sep-

tembra 1884 po ljubljanskem konsistoriji razpisanega Wollwitz-Flachenfeldovega kanonikata po določilih zdaj merodajnega ustanovnega pisma Wollwitzovega.

VI. a) Račun o stroških zadevajajočih deželno slavnost l. 1883. se vzame na znanje in se potrdi skupni znesek stroškov 65.976 gld. 53½ kr.

b) Deželnemu odboru se naroča, da razdeli in zaračuni stroške za obnovitev posameznih deželnih poslopij v dotičnih računskih sklepih za l. 1884.

c) Deželnemu odboru se naroča, porabiti za razstavo napravljeno opravo v novem muzeji in jo tedaj izročiti vodstvu muzeja.

Deželni glavlar:

Izročam peticijo Matija Ranta, učitelja v Premu, za nadaljevanje praktičnega kmetijskega poduka za ljudske učitelje na deželni Slapski šoli.

(Se izroči gospodarskemu odseku — Wird dem volkswirthschaftlichen Ausschusse zugewiesen.)

Ich überreiche eine Petition des Gregor Wiffiat aus Laibach um eine zeitweilige Gnadengabe.

(Se izroči finančnemu odseku — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Weiters überreiche ich eine Petition des Philosophen-Unterstützungsvereines an der k. k. Universität in Wien um einen Unterstützungsbeitrag.

(Se izroči finančnemu odseku — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Wir übergehen zur Tagesordnung.

3. Priloga 52. — Poročilo deželnega odbora gledé dovoljenja nekaterih občinskih priklad.

3. Beilage 52. — Bericht des Landesaus-schusses wegen Genehmigung von Ge-meindeumlagen.

Poročevalec Murnik:

Slavni zbor!

Deželnemu odboru je bilo treba še dva nasveta staviti zarad odobrenja občinskih priklad.

Ker je poročilo deželnega odbora, pril. 52., že nekoliko dni v rokah častitih gosp. poslancev, bi prosil, da bi me slavni zbor oprostil branja poročila.

(Pritrjuje se — Zustimmung.)

Prvi predlog se glasi:

„Slavni deželni zbor naj sklene:

I. Občini Koprivnik, okraja Kočevskega, dovoli se za l. 1884. razun ji že od deželnega odbora do-voljene 25% priklade še 50% priklada na vse nepo-srednje davke z izvanrednim nakladom vred, dalje za l. 1885. 75% priklada na vse neposrednje davke z izvanrednim nakladom vred.

Deželnemu odboru se naroča, da zadobi Naj-višje potrjenje temu sklepu.

Der hohe Landtag wolle beschließen:

I. Der Gemeinde Kesseltal im Bezirke Gottschee, wird für das Jahr 1884 außer der ihr bereits vom Landesausschusse bewilligten 25% Umlage noch eine 50% Umlage auf alle directen Steuern sammt außerordentlichen Zuschlag, ferner für das Jahr 1885 eine 75% Umlage auf alle directen Steuern sammt außerordentlichen Zuschlag, bewilliget."

Der Landesausschuß wird beauftragt, für diesen Beschluß die A. h. Sanction zu erwirken.

(Obvelja — Angenommen.)

Drugi predlog se glasi:

„Slavni deželni zbor naj sklene:

II. Občini Česnovec, okraja Črnomeljskega, dovoli se za l. 1884. razun že od deželnega odbora dovoljene 50% priklade še 8% priklada na vse neposrednje davke z izvanrednim nakladom vred.

Deželnemu odboru se naroča, da zadobi Najvišje potrjenje temu sklepu.

Der hohe Landtag wolle beschließen:

II. Der Gemeinde Kerzdorf, im Bezirke Tschernembl, wird für das Jahr 1884 außer der ihr bereits vom Landesausschusse bewilligten 50% Umlage noch eine 8% Umlage auf alle directen Steuern sammt außerordentlichen Zuschlag bewilliget."

Der Landesausschuß wird beauftragt, für diesen Beschluß die A. h. Sanction zu erwirken.

(Obvelja — Angenommen.)

Deželni glavar:

Gospod poročevalec predlaga tretje branje teh sklepov.

Ako ni ugovora, se bode vršilo tretje branje.

(Pritrjuje se — Zustimmung.)

Gospodje, kateri so zadovoljni s temi sklepi tudi v tretjem branji, blagovolijo se vzdigniti.

(Zgodi se — Geschieht.)

Sklepi so v tretjem branji sprejeti.

4. Ustno poročilo finančnega odseka o proračunu Slapske šole za l. 1885. (K prilogi 16/D.)

4. Mündlicher Bericht des Finanzansschusses über den Voranschlag der Slaper Schule pro 1885 (zur Beilage 16/D.)

Poročevalec dr. Poklukar:

Slavni zbor!

Finančni odsek je pretresoval pril. 16/D., v kateri je proračun za Slapsko vino- in sadjerejsko šolo za l. 1885. skupaj z ono prilogo, katera se je rešila v zadnji tajni seji; in ker se je tam pri potreščini stalna plača za vodjo povišala od 1000 gl. na 1200 gl., je toraj to edina prememba, katero ima finančni odsek predlagati v vseh točkah potreščine. Pri zakladi

omenjam samo to, da se je pač razgovarjalo, kako se hočejo obračati v prihodnje dohodki deželno-kulturnega zaklada, kateri se bodo, kakor znano, povišali deloma z onimi lovskih kart, za katere se je lani sklenila postava, in kateri se imajo povišati morebiti tudi vsled postave, letos sklenjene o dopušcanji zasebnih žrebcev za pleme; pri tem razgovarjanji se je pač naglašalo, da bodejo morebiti dohodki deželno-kulturnega zaklada letos nekoliko obilnejši, kakor je bilo proračunjeno. Toda ker to ne upliva merodajno na proračun Slapske šole, in ker za dohodke še nimamo prave mere, je finančni odsek sklenil, zakladi pustiti letos nespremenjeno, ker bo v prihodnjem letu tako ali tako moral predlagati, v spolnjevanji sklepov lanskega leta slavnemu zboru o zadevi poljedeljske oziroma vinorejske šole na Dolenjskem oziroma v Ljubljani; pri tej priliki bo gotovo imel priložnost predlagati, kako naj se v prihodnje obračajo prihodki deželno-kulturnega zaklada.

Finančni odsek toraj predlaga, naj se potreščina povikša pri plačah za 200 gld. in to zaradi stalne plače za vodjo, katera se mu bo v povišanem znesku izplačevala od 1. januarja 1885. l.

Njegova stalna plača znaša tedaj 1200 gld. in skupna svôta stalnih plač znaša 2000 gld. Vse druge točke ostanejo nespremenjene, tako da se skupna svôta potreščine poviša samo za 200 gld., tedaj od 7716 gld. na 7916 gld. Zaklada ostane nespremenjena v svôti 6110 gld. in finančni odsek predlaga:

Slavni deželni zbor naj sklene:

Proračun se potrdi

s potreščino	7916 gld.
sè zakladi	6110 „
s primanjkljem	1806 gld.

ki je pokriti iz deželnega zaklada.

(Obvelja — Angenommen.)

5. Ustno poročilo gospodarskega odseka o ureditvi deželnih in občinskih priklad od državnih železnic (k prilogi 45.).

5. Mündlicher Bericht des volkswirtschaftlichen Ausschusses, betreffend die Regelung der Landes- und Gemeindeumlagen vom Staatsbahnbetriebe (zur Beilage 45).

Poročevalec Murnik:

Slavni zbor!

V 9. seji dne 9. oktobra t. l. je bilo izročeno poročilo deželnega odbora gledé ureditve deželnih in občinskih priklad od državnih železnic gospodarskemu odseku. Ta je to poročilo pretresoval in se strinja s predlogi deželnega odbora, naslanjaje se na razloge, kateri so v dotičnem poročilu na podlagi enquete navedeni, katera se je na Dunaji vršila. Tedaj prosim, slavni zbor, ker je poročilo deželnega odbora že več dni v rokah častitih gg. poslancev, da bi ne bilo treba poročila brati, ampak, da bi le bral predloge gospo-

darskega odseka, kateri se, kakor sem že omenil, popolnoma skladajo s predlogi deželnega odbora.

(Pritrjuje se — Zustimmung.)

Gospodarski odsek toraj predlaga:

„Slavni deželni zbor naj sklene:

Deželnemu odboru se naroča, da predloži prošnje visokemu c. kr. skupnemu ministerstvu in obema zbornicama visokega državnega zbora, da bi se izdala postava, s katero bi se uredile deželne in občinske priklade od državnih železnic v smislu prej omenjene resolucije.

Der hohe Landtag wolle beschließen:

Der Landesausschuß wird beauftragt, Petitionen an das hohe k. k. Gesamtministerium und an beide Häuser des hohen Reichsrathes um Erlassung eines Gesetzes zu richten, wonach eine Regelung der Landes- und Gemeindeumlagen vom Staatsbahnbetriebe im Sinne der obangeführten Resolution vorgenommen wird.“

(Obvelja — Angenommen.)

6. Poročilo gospodarskega odseka o ustanovitvi vino- in sadjerejske šole na Dolenjskem (k prilogi 48.).

6. Bericht des volkswirthschaftlichen Ausschusses, betreffend die Errichtung einer Wein- und Obstbauschule in Unterfrain (zur Beilage 48.).

Poročevalec Detela:

Slavni zbor!

Gospodarski odsek je pretresoval poročilo deželnega odbora v prilogi 48. in nasvete, katere je stavil deželni odbor gledé ustanovitve vino- in sadjerejske šole na Dolenjskem. Strinjal se je gospodarski odsek popolnoma z nazeri in razlogi, kateri so navedeni v poročilu deželnega odbora in toraj bi moral vnovič vse to razlagati, kar se bere v poročilu priloga 48., ako bi hotel navajati tiste motive, kateri so napeljevali gospodarski odsek, staviti svoje predloge. Jaz mislim, da ne bode slavni zbor zahteval, da vse to še ponavljam, kajti gospodje, kateri se zanimajo za to stvar, so gotovo brali prilogo 48. in jaz bom le opravičil to, kar je gospodarski odsek spremenil v nasvetih deželnega odbora. Pri točki 1. se je namreč izpustilo: „kolikor mogoče blizo Novega mesta“ — to se je izpustilo, ker se je smatralo, da se deželnemu odboru tako rekoč noče rok vezati, da bi se, kadar pride na to, zbirati si primerno posestvo, moral ozirati samo na okolico Novega mesta, ampak da smé tudi kupiti ali v zakup vzeti posestvo, katero ni ravno tako blizo Novega mesta, ako je za to šolo popolnoma pripravno; kar v 4. točki deželni odbor nasvetuje, izpustilo se je popolnoma, in namesto tega se nasvetuje, da se deželni odbor pooblaščuje, pogajati se z lastnikom Slapske grajščine, gosp. grofom Karolom Lanthieri-jem, zastran tega, da bi ostalo vzgledno gospodarstvo s praktičnim podučevanjem o vino- in sadjereji.

Deželni odbor je nasvetoval, da bi se za okraj Vipavski in druge občine Notranjske, katere se pečajo z vinorejo, ustanovilo primerno število štipendij za šolo na Dolenjskem oziroma ono v Gorici. Gospodarski odsek je smatral, da bi bilo bolj primerno, ako bi se po prestanku sedanje Slapske šole vpeljalo izgledno gospodarstvo, katero bi deželo gotovo ne veljalo več, kakor štipendije, katere bi se morale podeliti Vipavcem, ako bi obiskovali šolo na Dolenjskem ali v Gorici. Tudi ni dvomiti, da bi posestnik, gosp. grof Lanthieri, ne bil s tem zadovoljen, ker zanj bi stvar bila le koristna. Za Vipavce pa, kateri imajo dobiček od te šole že 12 let, bo korist takega vzglednega gospodarstva skoraj ravno taka, kakor da bi imeli šolo, ker bi ostal tam strokovnjak v vino- in sadjereji, kateri bi praktično podučeval. Te spremembe niso ravno bistvene in jaz mislim, da bo slavni deželni zbor tudi našel, da so opravičene. Jaz si bom toraj usojal, predloge gospodarskega odseka prečitati, kateri se glasijo:

(Bere — Liest):

„Slavni deželni zbor naj sklene:

1. Na Dolenjskem se ustanovi vino- in sadjerejska šola s programom in statuti vino- in sadjerejske šole na Slapu.

Der hohe Landtag wolle beschließen:

1. In Unterfrain wird eine Wein- und Obstbauschule mit dem Schulprogramme und den Statuten der Slaper Schule errichtet.

2. Deželnemu odboru se naroča:

- da poišče z izvedenci za ta namen pripravno posestvo, ter da se prične za to pogajati, da bi se dotično posestvo ali kupilo ali v najem vzelo;
- da naprosi visoko c. kr. poljedelsko ministerstvo za primeren donesek iz državnega zaklada za ustanovitev in vzdržavanje te šole;
- da o uspehu tega svojega naloga deželnemu zboru v prihodnjem zasedanji poroča in določen nasvet stavi gledé nakupa, eventuelno najema šolskim namenom primerne posestva.

2. Der Landesausschuß wird beauftragt:

- unter Beziehung von Sachverständigen eine für diesen Zweck geeignete Realität zu ermitteln und wegen Ankaufes, eventuell Pachtung derselben die Unterhandlungen zu pflegen;
- das hohe k. k. Ackerbauministerium um einen entsprechenden Beitrag aus Staatsmitteln zur Gründung sowie zur Erhaltung dieser Schule zu ersuchen;
- über den Erfolg dieser Schritte in der nächsten Landtagsession Bericht zu erstatten und den concreten Antrag wegen Ankaufes, eventuell Pachtung einer für den Schulzweck geeigneten Realität zu stellen.

3. Ko se ustanovi vino- in sadjerejska šola na Dolenjskem, ima Slapska vino- in sadjerejska šola nehati, ves njeni inventar je porabiti za novo-osnovano šolo na Dolenjskem, kamor je premestiti učno in pomočno osobje iz Slapa.

3. Mit dem Zeitpunkte der Errichtung einer Wein- und Obstbauschule in Unterfrain hat die Wein- und Obstbauschule in Slap aufzuhören, das gesammte In-

ventar derselben wird für die neuerrichtete Schule in Unterfrain zu verwenden und das Lehr- und Hilfspersonale an die betreffende Schule in Unterfrain zu versehen sein.

4. Deželni odbor se pooblaščuje, pogajati se z lastnikom Slapske grajščine gosp. grofom Karolom Lanthieriem zastran tega, da bi ostalo na Slapu izgledno gospodarstvo s praktičnim podučevanjem o vino- in sadjereji.

4. Der Landesauschuß wird ermächtigt, mit dem Eigenthümer des Gutes Slap Herrn Reichsgrafen Karl von Lanthieri in Unterhandlung zu treten, daß in Slap eine Musterwirtschaft mit praktischem Unterrichte im Wein- und Obstbaue erhalten werde."

Deželni glavlar:

Otvaram generalno debato. Gospod poslanec Lavrenčič želi besedo.

Poslanec Lavrenčič:

Slavni zbor!

Jaz kakor Vipavec in zastopnik dotičnih krajev bi imel odločno protestirati proti temu, da se vino- in sadjerejska šola iz Slapa odtegne, če ostane pri tem, kakor je poročilo deželnega odbora sestavljeno; in sicer to zavoljo tega, ker je v poročilu deželnega odbora rečeno, da se popolnoma odstrani ta šola, in da se v odškodovanje Vipavcem družega ne zgodi, kakor da se ustanovi nekaj štipendij za vipavske fante, kakor poročilo omenja, s katerimi bi se lahko v Gorici na vino- in sadjerejski šoli podučevali. Jaz, kakor sem rekel, bi odločno proti temu protestiral in tudi bi kakor ud deželnega zborni in zastopnik dežele opozoril, če se ni premalo gledalo na to, kake ogromne stroške bo dežela imela, če se bo na Dolenjskem zopet nova šola ustanovila, ker ondi bomo težko našli dobrotljivega Lanthieri-ja; ko imamo vendar do grajščine na Slapu še pravico celih 19 let. Ali bi ne bilo bolje, da bi ta šola ostala, kakor je? Ker je pa na Dolenjskem res velika potreba za vinorejsko šolo, je le obžalovati, zakaj se ni precej od začetka napravila tam taka šola in kaj ste se zmenili z gospodom grofom Lanthieri-jem? Ker se je pa to že tako naredilo, je moja misel ta, da bi se na Dolenjskem napravila le podružnica pod vodstvom vinorejske šole Slapske. Ker pa vem, da ne bi s tem prodril, ne stavim nobenega predloga, kajti gospodje v gospodarskem odseku so to že sklenili in razun protesta zoper to mi ne ostaja družega, kakor da zahtevam, da bi vsaj nekaj na sadje- in vinorejski šoli na Slapu ostalo. Čudno se mi zdi, da je gospodarski odsek sklenil, naj se deželni odbor pooblaščuje, pogajati se z lastnikom Slapske grajščine g. grofom Lanthieri-jem, kajti ne vem, zakaj bi se moral začeti zopet dogovor, ko vendar pogodba obstoji na 30 let. Kazalo bi toraj ravno nasprotno, da ostane pri pogodbi z gosp. grofom Lanthieri-jem, in da se pusti na Slapu prava vinorejska šola kot podružnica Dolenjske, ker bi se učenci, namesto da bi v Gorico ali kam drugam s štipendijami hodili, v vinorejstvu na Slapem podučevali; s tem mislim, bi se tudi ne razrušila pogodba z grofom Lanthieri-jem. V ostalem, pa seveda, se ne bodem protivil sklepom gospodarskega odseka.

Poslanec Šuklje:

Slavni zbor!

V poročilu deželnega odbora, o ustanovitvi vinarske šole na Dolenjskem in v nasvetih, katere smo ravnokar čuli iz ust gosp. poročevalca, me zanimata zlasti dva momenta. Ona dva sta me tudi napotila, da sem si besedo izprosil pri generalni debati.

Najprej mi je namreč z neko zadovoljnostjo konstatirati, da se potrebi vinorejske ali vinarske šole na Dolenjskem, kakor mislim, na nobeni strani ne ugovarja. Tudi gosp. predgovornik ni imel pomislikov proti taki ustanovitvi. Vendar bi jaz tukaj še pristavil, da je skrajni čas, da ustanovimo tako šolo, da je v istini *periculum in mora*, če se ne dá Dolenjcem takoj taka naprava. Meni ni na tem, da se danes le v principu, le načelno izreče in naglašava potreba takega zavoda, temveč jaz in z mano vred gotovo vsa vinorodna Dolenjska, mi pričakujemo, da se bode takoj pričelo resno delo v ta namen in tirjamo, da se bode takoj nakupilo ali v najem vzelo dotično posestvo, in preselila Slapska šola v novo aktiviran zavod na Dolenjsko. Gospôda moja, nikar ne odlašati sicer bode opasnost velika za Dolenjsko prebivalstvo.

Kajti, gospôda moja, vsakemu izmed nas je znano, da je Dolenjsko stran zadel zopet osoden udarec, mnogo bolj občutljiv, nego živinska in račja kuga, in vse one elementarne nevihte, katere so tekom zadnjega desetletja razsajale po Dolenjskem: vsi veste, da se je filoksera vgnjezdila v Dolenjskih vinogradih, in pritrdili mi bode, da, ako se mi Dolenjci ne obranimo temu škodljivcu, vničil nam bode vse vinograde, s tem bode vničen vinski pridelek in ž njim vred najglavnejši vir Dolenjskega blagostanja. Kajti, gospôda moja, že krajne razmere na Dolenjskem so take, da po pobočjih Dolenjskih gorá ni mogoče saditi kake druge kulturne rastline; mi ne moremo posnemati Slavoncev, kateri začenjajo spreminjati svoje vinograde v njive, ter saditi tam turšico, koder je rastle poprej trta; mi tega ne moremo. Tam, kjer sedaj trta raste, bodemo morda pridelali nekoliko krompirja in fižola, ali nasledek bode ta, da bode večina ozemlja ostala goličava, da bo praprotje rastle okoli razvalin zapuščenih zidanic in potem bo, gospôda moja, na Dolenjskem vskipela revščina in siromaštvo do taci dimenzij, o katerih se nam dandanes niti ne sanja; in zaradi tega sem jaz odločno tega mnenja, naj slavni deželni odbor takoj ukrene vse, kar je potrebno, da se ta vinorejska šola kakor hitro mogoče praktično ustanovi.

Drugi moment, na katerega se mi je ozirati, je pa ta, da izberemo ugoden kraj za to vinarsko šolo. V tem oziru vidim nek razloček med poročilom deželnega odbora in med nasveti gospodarskega odseka; namreč gospodarski odsek je izpustil one besede „kolikor mogoče blizo Novega mesta“. Jaz razumem njegovo stališče, tudi jaz s svoje strani pritrdim gosp. poročevalcu, kateri je to tolmačil v tem smislu, da gospodarski odsek ni hotel rok vezati deželnemu odboru, da mu ni maral zaprek stavljati pri njegovem pogajanju in obravnavanju in tedaj jaz tudi s svoje strani temu ne bodem ugovarjal. Vendar mi je dolžnost, že pri tej priliki naglašati, da se meni vsaj kot najbolj pripraven kraj za tako vinarsko šolo vidi okolica Novomeška, obližje Novomeško. Kajti, gospôda

moja, že lansko leto sem poudarjal, da te šole vplivajo največ s tem, da se konservativni kmetovalci, konservativni posestnik potom autopsije, z lastnimi očmi prepriča o vseh in o koristi umnega poljedelstva, oziroma umnega vinarstva, in kar je ravno prej gosp. poslanec Lavrenčič omenjal, ki se toplo poteza za Slapsko šolo, je tudi povod mojemu umovanju.

Gospôda moja! Treba je tedaj, da napravimo vinarso šolo v takem kraju, kamor Dolenjsko prebivalstvo z vseh strani prihaja. V tem oziru pa, gospôda moja, se noben kraj ne more meriti z Novim mestom in njegovo okolico. Že ondotne porotne sodnije silijo naj imovitejše in zaradi tega tudi naj bolj inteligentne kmetske posestnike, da se vsako leto po več tednov mudijo v Novem mestu.

Tudi višja gimnazija v Novem mestu daje mnogim in ravno premožnejšim Dolenjcem povod, da pogostoma zahajajo v Dolenjsko središče in z druge strani so veliki sejmi, so cerkveni prazniki, kakor o Porcijunkuli, o sv. Feliksu, o Mali maši nekak magnet bi rekel, kateri včasih kar ogromne množice Dolenjskega prebivalstva privabi v Novo mesto in njegovo okolico.

Ako se oziram na vse te razmere, drugih razlogov ne bodem navajal, potem bodemo prišli do tega sklepa, da kaže v prvi vrsti, ozirati se na obližje Novega mesta.

Le še na eno drugo stvar bi opozarjal pri tej priliki slavno zbornico, namreč na neko priznano, skoraj bi rekel kulturno-zgodovinsko resnico. Amerikanski nacional-ekonom Carey je povdarjal v svojem epohalnem delu, da se kultura najbolj bujno razvija, ako se ustvari mnogo lokalnih kulturnih središč. Gospôda moja, tako lokalno osredje duševnemu življenju na Dolenjskem pa bi imelo biti Novo mesto. Njegova izredna, jako ugodna zemljepisna lega, njegova zgodovina, potem vsi oni važni zavodi, kateri se nahajajo že v tem mestu, mu utisnejo ta pečat in jaz mislim, da bi bila tedaj naloga naša, vzdržati to, kar je že pričela priroda in kar je že narekovala preteklost. V tem oziru pa, gospôda moja, bode sigurno tudi vinorejska šola mnogo pripomogla v to svrhu, da dobimo v Novem mestu zares nekako kulturno osredje za celo Dolenjsko.

Posebne predloge ne bodem stavil; v obče se strinjam z načrtom gospodarskega odseka in tudi nazadnje nimam s svojega stališča, ako namreč deželne finance to dopuščajo — kar bo gotovo razložil gospod poročevalec — nič oporekati gosp. predgovorniku Lavrenčiču.

Vendar bi konečno še povdarjal, da bode pri ustanovitvi Dolenjske vinorejske šole na vsak način treba gledati na to, da se poučujejo učenci tudi v nekaterih drugih ali morebiti v vseh strokah umnega poljedelstva in na to se bode treba ozirati že pri nakupu ali pri najemu dotičnega zemljišča. V prvi vrsti pa mi je bilo ležeče na tem, da sem že pri tej priliki naglašal izredno ugodnost Novomeškega obližja za to šolo. (Živahni dobro-klici — Lebhaftes Bravo-rufe.)

Abgeordneter Deschmann:

Ich bitte auch um's Wort!

Die Ausführungen der beiden Herren Vorredner veranlassen mich auch einige Bedenken, welche ich aus

ihren Reden geschöpft habe, in der Generaldebatte vorzubringen. Wie mir scheint, hat der Herr Abgeordnete Lavrenčič ganz richtig betont, daß es doch ein eigenthümlicher Vorgang sei, eine Schule, welche sich bis jetzt als zweckmäßig erwiesen hat, die einen, wie allgemein anerkannt wird, günstigen Einfluß auf den Fortschritt des Weinbaues im Wippacher Thale ausgeübt hat, nun aufzulassen und an Stelle derselben, wie es von dem Verwaltungsausschusse beabsichtigt wird, bloß eine Winzerschule oder eine Musterwirthschaft für den Weinbau zu errichten; während es doch natürlicher wäre, diese Schule als solche zu belassen, und den Versuch mit einer Musterwirthschaft für den Weinbau in Unterkrain zu machen, da ja, wie man es weiß, die Errichtung einer selbstständigen Schule mit bedeutenden Kosten verbunden ist. Nun ruft gerade der Kostenpunkt in mir einige Bedenken hervor. Da jedoch heute die Kostenfrage nicht in Berathung kommt, sondern der Beschlußfassung des nächsten Landtages vorbehalten bleibt, so will ich diesen Gegenstand nicht weiter berühren.

Dagegen muß ich bemerken, daß es mir bedenklich zu sein scheint, in dem Augenblicke, wo eben die Verheerungen der Philoxera auch in unserem Lande einen Angriffspunkt und zwar in Unterkrain gewonnen haben, und man nicht weiß, in welcher Art und Weise dieselben fortschreiten werden, schon heute einen Beschluß zu fassen, es solle eine vollständig eingerichtete Obst- und Weinbauschule in Unterkrain errichtet werden.

Nach der Schlußbemerkung des Herrn Vorredners soll diese Schule eine noch weitere Ausdehnung erfahren, sie soll sich zu einer allgemeinen Ackerbauschule gestalten.

Ich würde es viel natürlicher finden, wenn der Weg eingeschlagen würde, und die Berathungen des Verwaltungsausschusses dahin gerichtet gewesen wären, Anträge zu stellen, in welcher Art und Weise eine Musterwirthschaft für Wein- und Obstbau in Unterkrain einzurichten wäre, und zwar vorläufig diese als Filiale der Slaper Wein- und Obstbauschule. Zeigt es sich, daß diese Musterwirthschaft gedeiht, daß sie unter der Bevölkerung Anklang findet, daß dafür ein reges Interesse, namentlich in der jugendlichen Bevölkerung anzutreffen ist, dann kann ja dieselbe mit der Zeit immerhin zu einer Schule erweitert werden.

Ich muß aber noch in anderer Richtung meine Besorgnis aussprechen, daß, wenn eine mit großen Kosten zu installirende Obst- und Weinbauschule in Unterkrain errichtet werden sollte, es uns an dem wichtigsten Factor gebrechen wird, nämlich an den Schülern. Die bisherigen Erfahrungen haben gelehrt, daß unsere Bevölkerung, namentlich für die niederen praktischen Schulen, sowohl im Ackerbau als in den verschiedenen Zweigen der Urproduktion, ein sehr geringes Interesse zeigt. Ich war selbst einmal Lehrer an der aufgelassenen niederen Ackerbauschule in Laibach, wo wir ein Material von Schülern bekommen haben, das den gehegten Hoffnungen nicht entsprochen hat. Wohlhabende Bauern haben eine Abneigung gegen solche Schulen, die sie bis jetzt noch nicht abgelegt haben. Es zeigte sich bei den Ausschreibungen der Plätze an der Slaper Schule, daß von wohlhabenden Bauern nur sehr wenige Schüler in die betreffende Schule geschickt wurden, mitunter rekrutirte sie sich aus verunglückten Studenten, die die Väter nirgends zu unterbringen wußten, so daß sie als letzten Nothnagel diese Schule betrachteten und sagten: „Schicken wir den Knaben nach Slap“. Sonst waren es arme Kaiser- und Messneröhne, welche dort untergebracht

wurden, ohne Stipendien wäre nichts auszurichten gewesen, daß jedoch einst eine selbstständige Wirtschaft betreibende, rationell ausgebildete Bauernsöhne, welche von Einfluß auf ihre Umgebung sein könnten, aus dieser Schule hervorgegangen wären, haben wir nicht erfahren. Und so besorge ich, daß es auch der zu gründenden Unterfrainer Weinbauschule ebenso gehen, daß es ihr an einer entsprechenden Anzahl von Schülern fehlen werde. Wir haben ähnliches auch bei der vom Lande in's Leben gerufenen niederen Forstschule in Schneeberg erfahren, welche ebenfalls ob dieses Mangels eingehen mußte.

Ich wünsche aufrichtigst, daß diese meine Besorgnisse zu Besanden werden mögen, und daß in der Bevölkerung Unterfrains die zu gründende Schule den lebhaftesten Anklang finden möge; aber ich vermag nach den bisherigen Wahrnehmungen mich dieser erfreulichen Hoffnung nicht hinzugeben. Nun stelle ich in dieser Angelegenheit keinen Antrag, indem ja ohnehin die Vorverhandlungen über diesen Gegenstand sehr weitläufig sein und gewiß noch viele Schwierigkeiten hierbei sich herausstellen werden, worauf die Angelegenheit ohnehin noch einmal im hohen Landtage zur Sprache kommen wird.

Poslanec dr. Vošnjak:

Jaz bom le proti gosp. Deschmannu omenil, da on vendar prečno gleda, kar zadeva prosilce za ustanove na Slapski šoli. Iz začetka je bila res ta napaka, da je moral vsak prosilec dokazati revščino. Po tem takem se je seveda zgodilo, da iz dobrih kmetij sinovi za te ustanove niso prosili in tudi niso šli v to šolo. Še le pred 4—5 leti se je naredila pri razpisu ustanov določba, da imajo prednost sinovi kmetjskih starišev in sicer taki sinovi, od katerih je upati, da bodo, ko šolo končajo, ostali na svojih domovih. Od tistega časa se je kvaliteta prosilcev zboljšala. Kdor pogleda na 128. stran letnega poročila dež. odbora, bo videl, da je večina učencev ostalo na lastnem domu. Od 40 učencev, kar jih je bilo dozdej na tej šoli, jih je 17 takih, kateri ali pri stariših gospodarijo, ali so pa sami gospodarji. Gotovo je, da je bilo število prosilcev za Slapsko šolo razmerno malo, pa temu se ni čuditi, ker Dolenjski prosilci se niso radi oglašali za to šolo. Premislimo, kako daleč je iz Dolenjske do te šole in koliko je stroškov pri potovanji, potem pa tudi to, da mlad človek od 14 let se ne loči rad od doma, ko ve, da bo moral ostati na šoli celo leto in da se pred letom ne bo smel vrniti domu. Tudi v počitnicah, ki so po leti, se ne vrne lahko vsak domu, ker n. pr. v Črnomelj in Metliko ima zelo daleč in so za tako potovanje veliki stroški. Jaz sem popolnoma prepričan, da bo šola na Dolenjskem imela veliko več prosilcev. Za lansko leto bilo je 11 prosilcev in so se lahko vse ustanove oddale in kakor vodja Slapske šole piše, se je tudi letos dovolj prosilcev oglasilo, tedaj bomo tudi letos ustanove lahko oddali. Vzrok, da ni več število učencev na tej šoli, je le oddaljenost šole in pa morebiti tudi še neki drugi predsodki, kar je navedeno v poročilu dežel. odbora. Jaz za svojo osebo in pa tudi deželni odbor upamo, da bo šola na Dolenjskem imela lep uspeh. Kje se bo pa ustanovila, o tem bo deželni odbor v prihodnji sesiji nasvete stavil. Deželni odbor bo gotovo vestno preiskoval vse kraje in bo nasvetoval, kje se mu bo najboljše zdelo za ustanovitev take šole.

Poročevalec Detela:

Jaz le z radostjo konstatiram, da nobeden gosp. govornikov se ni izjavil odločno proti vinorejski šoli na Dolenjskem in tudi pomislili, katere so razložila gosp. poslanca Lavrenčič in Deschmann niso taki, da bi se smatrala protivnika te šole. G. poslanec Lavrenčič nasvetuje, da bi se na Slapu pustila tako rekoč podružnica vinorejske šole, katera bi bila pod nadzorstvom Dolenjske šole. Jaz mislim, da nasvet gospodarskega odseka ni bistveno toliko različen od njegovega mnenja, kajti tu je rečeno: „da bi ostalo na Slapu zgledno gospodarstvo s praktičnim podučevanjem o vino- in sadjereji“.

Kako da bi se to uredilo, to je reč deželnega odbora in odvisno od tega, kako se bodejo razprave z gosp. grofom Lanthieri-jem vršile; kajti mnenje gospoda Lavrenčiča, da se ni treba pogajati z grofom Lanthieri-jem, ako bi ostala na Slapu le podružnica Dolenjske šole, ni opravičeno, ker pogodba gre le na to, da ostane tam 30 let taka vino- in sadjerejska šola kakor je bilo tistikrat sklenjeno jo ustanoviti. Za manj vincarsko šolo, ktera bi bila le podružnica Dolenjske šole, je pa dvomljivo, če bi ta pogodba veljala in grof Lanthieri bi temu lahko oporekal. Boji se tudi gosp. poslanec Lavrenčič ogromnih stroškov, katere bode vzročila vinorejska šola na Dolenjskem. Jaz mislim, da je že v poročilu deželnega odbora precej jasno razloženo, da ti stroški ne bodejo tako veliki. V prvo ne bode šlo kupiti velikanskega posestva, kar se tudi ni nikdar nameravalo, ampak cena takega posestva proračunila se je na 15 do 20 tisoč gold. V drugi vrsti je na to opozoriti, da je slavna c. kr. vlada že leta 1874., ko je šlo za osnovanje kmetijske šole na Dolenjskem, obljubila subvencije 20 do 30 tisoč gold. in toraj ni dvomiti, da bi sedaj, ko se ima osnovati vinorejska šola na Dolenjskem, slav. c. kr. vlada ne dala primerne podpore. Jaz toraj mislim, da glede stroškov se ne bode treba bati, da bi bili ti preveliki, in da bi deželo prehudo zadeli. Sploh se pa o tem ne more govoriti, ker se mora še poizvedeti in pogledati, kje se bo dobilo primerno posestvo za to šolo.

Kar je gosp. poslanec profesor Šuklje o tem izjavil, moram reči, da mu jaz pritrjujem popolnoma, da bi bilo želeti, naj se ustanovi šola kolikor mogoče blizu Novega mesta in sem prepričan, da se bode tudi na to oziralo. Ali že zdaj reči, da se mora šola tam ustanoviti, to je tako rekoč prekategorično in mislim, da je bolj, če bo ostalo v tem obziru pri predlogu gospodarskega odseka. Kar pa zadeva podučevanje v vseh strokih kmetijstva, kakor želi gosp. profesor Šuklje, bi bilo preveč, če bi se izreklo, da se na tej šoli upelje popolen kmetijski pouk in mislim, da osnova vinorejske šole na Slapu in nje štaturi bi zadostovali popolnoma za vino- in sadjerejsko šolo na Dolenjskem, ker je tukaj izločno rečeno, da se podučujejo učenci v: (Bere iz štatura — Lieht auß dem Statut) naravoznanstvu, vinoreji, sadjereji, zelenjadoreji, sviloreji, čebeloreji in kmetijstvu; sploh potem pa še: v knjigovodstvu, zemljemerstvu, risanji, nadaljevanji učnih predmetov ljudske šole in veronauku. Toraj mislim, da ti predmeti bi zadostovali tudi za vino- in sadjerejsko šolo na Dolenjskem.

Sedaj pridem na to, kar je gosp. poslanec Deschmann govoril, ali prav za prav na njegove pomislke,

gledé te šole. On pravi, da šola na Slapu se je izvrstno izkazala, in tako dober uspeh dosegla, da bi toraj ne bilo umestno, to šolo prenesti na Dolenjsko. Sicer slišim prvikrat gosp. Deschmanna Slapsko šolo hvaliti (Veselost na levi — Heiterfeit links), jaz saj ga še nisem slišal, da bi jo bil hvalil v temu zboru. (Veselost na levi — Heiterfeit links.) Jaz tudi pritrjujem, da je Slapska šola popolnoma zadostovala za Vipavsko, ker so Vipavci, ki so se tam učili, tudi doma kot vinogradniki ostali; izmed 19 učencev iz Notranjskega, ostalo jih je 15 na svojih posestvih in toraj je tudi šola dosegla tisti namen, katerega ima doseči. Gledé Dolenjske je pa ta šola ostala popolnoma brezuspešna. Tistikrat, ko se je ta šola osnovala, se je v prvi vrsti poudarjalo, da bodejo tudi Dolenjci prišli v to šolo, in da bode ta šola tudi zadostila Dolenjcem. Ali iz letnega poročila deželnega odbora je razvidno, da od vsih Dolenjcev, ki so to šolo obiskovali, je en sam sedaj na domu; drugi so se po celem svetu razpršili, eni so postali hauzirarji, dacarji in Bog ve kaj vse; toraj se lahko reče, da Slapska šola za Dolenjce ni imela nobenega uspeha, in se toraj ne bojim slabih nasledkov, kakor gosp. Deschmann, če bi se ta šola opustila; s to šolo se ni dosegel tisti namen, katerega je imela za celo Kranjsko, kar je tudi naravno, kajti na Dolenjskem je 18.000 oralov vinogradov in na Notranjskem le okoli 2000. To je pač gotovo in vsak lahko prevede, da se mora šola tam osnovati, kjer je toliko več vinogradnikov; Dolenjci ne bodejo hodili na Slap in videlo se je, da res ne hodijo drugi, kakor le tisti, katerim je za štipendije. Gospod poslanec Deschmann se tudi boji, da bode učencev manjkalo na Dolenjski šoli. Jaz sam vem, da učenci ne bodejo kar vreli od vseh krajev, ko se bode ta šola odprla, ali nadjati se je, da jih bode od leta do leta več, ker bo gotovo tam, kjer je toliko vinogradnikov, vendar več učencev kakor na Slapu. Sicer pa tudi namen te šole ni samo ta, da se učenci podučujejo, ampak da se osnuje tam izgledno gospodarstvo, z drevnicami in trtnicami, katero bode vzgled vinogradnikom, in sploh kmetovalcem; kajti gledé podučevanja v umnem kmetijstvu uči skušnja da le to, kar kmet vidi, verjame. Boji se tudi g. poslanec Deschmann zaradi filoksere; toda ravno v tej zadevi je gosp. poslanec Šuklje dobro povdarjal, da je ravno za to dobro, da se ta šola ustanovi, ker bo treba nove vinograde zasaditi in upeljati Amerikansko trto, če bode enkrat tako daleč prišlo, da bodo Dolenjski vinogradi po filokseri uničeni. Treba bode v to svrhu napraviti trtnice, v katerih se bode Amerikanska trta sadila in vinogradnikom odajala, in da se bodo vinogradniki v tem podučevali. Toraj je ravno to, česar se g. poslanec Deschmann boji, en uzrok več, da se vinorejska šola na Dolenjskem ustanovi. Jaz toraj trdim, da vsi ti pomisleki niso tako važni, in nasvetujem, da se nasvet gospodarskega odseka sprejme.

Deželni glavar:

Sklenem generalno debato ter preidemo v specialno debato.

(Poročevalec bere predloge 1. do 4. iz priloge 55., kateri obveljajo v drugem in tretjem branju. — Berichterstatter liest die Anträge 1 bis 4 aus Beilage

55, welche in zweiter und dritter Lesung angenommen werden.)

Poročevalec Detela:

Z dovoljenjem slavnega deželnega zbornice, bi poročal tudi o treh peticijah za vinorejsko šolo na Dolenjskem, katere so s to točko v takó tesni zvezi, da se morajo ob enem rešiti. Te peticije sicer niso na dnevnem redu današnje seje, ali ravno, ker se strinjajo s tem predmetom, bi prosil dovoljenja, da bi o njih poročal.

(Pritrjuje se — Zustimmung.)

Prva prošnja je ona kmetjske podružnice v Rudolfovem za ustanovitev vino- in sadjerejske šole v okolici Novegamesta; druga prošnja je ona mestne občine v Rudolfovem, za zgradbo kmetijske šole na Dolenjskem v bližji okolici mesta Rudolfovega in tretjo prošnja je vložil občinski zastop v Kostanjevici, kateri prosi, da bi se vino- in sadjerejska šola pri Kostanjevici v bivšem Cistercijskem samostanu ustanovila.

Gospodarski odsek je o tem sklenil, da se te prošnje odstopijo deželnemu odboru v predvarek gledé na sklep, kateri je bil nasvetovan gledé vinorejske šole na Dolenjskem, zató, ker dve prošnje greste na to, da se ustanovi ta šola blizu Novegamesta, zadnja pa se poteguje za vinorejsko šolo v Kostanjevici. Gospodarski odsek torej nasvetuje:

Slavni deželni zbor naj sklene:

Prošnje se odstopijo deželnemu odboru v predvarek.

(Obvelja — Angenommen.)

7. Ustno poročilo finančnega odseka o deželnih doneskih za uravnanje Save (k prilogi 12).

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses, betreffend die Landesbeiträge für Save-Regulierungsarbeiten (zur Beilage 12).

Poročevalec dr. Poklukar:

Slavni zbor!

Naj mi bo dovoljeno, preden začnem poročilo o 7. in 9. točki današnjega dnevnega reda, naznaniti slavnemu zboru, da je z ravno poprej sprejetim proračunom za vinorejsko šolo na Slapu tudi rešena ona prošnja, katera se je v 11. seji 14. oktobra l. l. izročila gospodarskemu odseku, pod št. CXII, namreč za nadaljevanje praktičnega kmetijskega poduka za ljudske učitelje na deželni Slapski šoli. Ker se je v proračun stavila dotična svota je tudi ta prošnja povoljno rešena.

O prilogi 12. imel sem čast enkrat že poročati slavnemu deželnemu zboru iz upravnega odseka; potem se je sklenilo, da naj se zaradi vprašanja, koliko naj se stavi v proračun za uredjenje vodotoča Save med Črnučami in Dolom ta priloga izroči tudi finančnemu odseku. Finančni odsek je razpravljal to vprašanje, in primerno bi bilo, da bi se pred, kakor stavim oni predlog, katerega je sprejel finančni odsek,

oziral na splošno stanje naših deželnih financ. Torej bi bilo prav za prav umestno, to prošnjo rešiti skupaj z deželnim zakladom.

Kakor je gospodom deloma iz poročila finančnega odseka znano, treba bo letos ali povikšati priklado za normalno-šolski zaklad, ali povikšati ob enem tudi manj ali več priklado za deželni zaklad. Vrh tega je, kakor je gospodom udom finančnega odseka znano, bilo treba seči po novih virih, da se ukrepča deželna blagajnica, da dobi novih dotokov in da bo tako mogoče vsaj za silo shajati za velike potrebščine, katere se naraščajo od leta do leta. Tedaj izrekoma pri normalno-šolskem zakladu se kaže, da so potrebščine letos narastle za toliko, da bi bilo potreba povikšati dotično priklado za dva procenta. Vrh tega pa je, kakor so gospodje po ravno sedaj storjenem sklepu se lahko prepričali, nam v prihodnjem letu morebiti zopet povikšati priklado za šolske potrebščine, ako se ustanovi vinorejska šola za Dolenjsko in tudi nekaj ustanovi za kmetijski poduk v Ljubljani, kateri mislim, da se ne bo mogel zanemarjati dolgo časa. Koliko nam ceste vže sedaj jemljejo leto za letom s cestnimi podporami, o tem se lahko prepričajo gosp. poslanci, ako pogledajo na dotični proračun, pa koliko breme nam žuga v prihodnje, ako se sprejmejo le deloma načelni sklepi iz lanskega zasedanja, da se vpelje nova vrsta cest, namreč „deželne ceste“. Tedaj se bode breme okrajnim cestnim odborom sicer nekoliko polajšalo, ali breme dežele se bo moralo morebiti še več zvikšati. Enako nam preté drugi neizogibni stroški za povzdigo kmetijstva, za vredjenje različnih vodá v deželi, katero se je pričelo na primer v Vipavski dolini in katero bo treba nadaljevati po drugi deželi, izrekoma tudi zato, da dobimo dotično podporo iz državnega zaklada, kakor sem pri drugi priliki imel priloznost omeniti, na povzdigo našega kmetijstva. Ravno takó nas čaka veliko breme, ako bomo izvršili, kar nam pripravlja močvirski odbor za izsušenje ljubljanskega močvirja; povsod bremena, za katere ni novcev. Poleg tega pa nam kmetovalci živo tožijo, da imamo slabo letino, izrekoma v vinskih krajih je pridelek leto za letom takó pičel in takó slab, da ga ni skoro mogoče v denar spraviti. Tedaj denarno stanje naše dežele je gotovo takó siromašno, da se v ta namen, katerega imamo ravno reševati v tej prilogi, iz deželne blagajnice ne more lahko dati izdatnejša svota, kakor bi mi sicer želeli privoliti. Nekoliko umeri, koliko nam pripuščajo naše denarne moči, nam podaja ono, kar je ukrenil dosedaj deželni odbor v ta namen. Privolil je par let v ta namen podporo 2000 glđ. in tudi finančnemu odseku se je zdelo, da bi bilo za slabe naše denarne razmere nemogoče privoliti večjo svoto in ustreči zahtevam visoke vlade, katera je za uravnanje Save od Črnuč do Dola in Laz prav bogato podporo privolila. Z ozirom na vse to, kar sem navel, predlaga finančni odsek:

Slavni deželni zbor naj sklene:

S hvaležnim priznanjem za odobrene načrte uravnavanja vodotoča Save od Črnuč do Dola in za bogato državno podporo v ta namen — zaveže se dežela Kranjska v nadi, da bode država vsako leto do dokončanih teh del naklonila vsaj toliko svoto kakor za l. 1884. — po svojih slabih denarnih močeh v ta namen staviti v deželni proračun za omenjeno dobo vsako leto 2000 glđ.

V ta namen naroča se deželnemu odboru, da iz kredita privoljenega pri deželnem zakladu „v podporo za javne vodne stavbe“ leta 1885. v ta namen obrne 2000 glđ.

(Obvelja — Angenommen.)

Deželni glavari:

S privoljenjem visoke zbornice odpade 8. točka od dnevnega reda, ker še ni popolnoma godna za poročilo.

9. Ustno poročilo finančnega odseka o dopisu visoke c. kr. deželne vlade o pristojnosti gledé nalaganja ustanovnega imetka.

9. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Zuschrift der hohen k. k. Landesregierung, betreffend die Competenz zur Fructification des Stiftungsvermögens.

Poročevalce dr. Poklukar:

Slavni zbor!

Finančnemu odseku izročen je bil dopis c. kr. dež. vlade tukaj zadevajoč ravnanje z ustanovnim premoženjem pri deželnem odboru. Z ustanovami, posebno z onimi, katerih kapital je vknjižen na zemljišča, se je, od kar je bilo ustanovno premoženje izročeno deželnemu odboru v oskrbovanje, dlje časa ravvalo tako, da je vsa dotična pisma, načrte dolžnih pisem odobral, pobotnice izdaval in privoljeval, da se nalože dotične svote ravno na ono zemljišče, na katero se je svota na posodo vzela, da vse to je imel v oskrbovanji deželni odbor sam. Pri neki priliki pa so se izrekli pomisliki zaradi tega ravnanja v deželnem odboru samem, deželni odbor obrnil se je do visoke c. kr. vlade z uprašanjem, kako ravnati v tem slučaju. Na to je po zaslišanjem mnenji finančne prokurateure visoka vlada odgovorila s pisanjem dné 16. septemb. l. 1884. št. 7303. V tem se je izreklo, in utemeljilo mnenje tukajšnje vlade, oziroma se je deželnemu odboru to naročilo, da se v prihodnje tako ravna, da ima v vsih slučajih, kadar je treba naložiti kakovo ustanovno premoženje, kapital na zemljišče, zaslišati potom finančne prokurateure vlada, katera potem da svoje privoljenje za dotično naloženje kapitala, oziroma da tudi pobotnico potrdi deželna vlada, kot ona oblast, katera je poklicana, izvrševati višje nadzorovanje za ohranitev ustanovnega premožaja. Omeniti bi bilo sicer, ako bi se za vsako vrsto nalaganja ustanovnih kapitalov zahtevalo privoljenje c. kr. dež. vlade in tudi še izrekoma finančne prokurateure, da bi bilo to posredovanje pač nekako neukretno in težavno; toda ker so slučaji elociranja takih kapitalov na zemljišča vendar le bolj redki, za to ker se navadno vendar le nalaga ustanovno premoženje v državnih ali družih pupilarno varnih obligacijah, to ne bode toliko ovir delalo in finančni odsek predlaga:

Slavni deželni zbor naj sklene ta dopis c. kr. deželne vlade vzeti na znanje.

(Obvelja — Angenommen.)

Deželni glavar:

Konstatiram, da je z tem rešena tudi marg. št. 1. §. 9. letnega poročila.

10. Ustno poročilo finančnega odseka o §. 4. deželno-odbornega letnega poročila „deželne podpore“.

10. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über §. 4 des Reichenschaftsberichtes „Landesunterstützungen“.

Poročevalec dr. Mosché:

Slavni zbor!

Čast mi je poročati o §. 4. letnega poročila, ki zadeva one dobrodelne podpore, katere je deželni odbor izplačal iz onega zneska, ki ga je deželni zbor zato privolil. Te podpore zadevajo podpore za po vremenskih nezgodah poškodovane in pa za napravo gasilnega orodja. Če me slavni zbor oprostí, da bi vse te podpore iz §. 4. letnega poročila prebral (pritrjuje se — Zustimmung), tedaj bi si jaz le usojal v imenu finančnega odseka predlagati:

Slavni deželni zbor naj sklene:

§. 4. letnega poročila se z odobrenjem vzame na znanje.

(Obvelja — Angenommen.)

11. Ustni poročili finančnega odseka o prošnjah:

a) glavnih odgonskih sprevodnikov Janeza Schiffrerja in Karola Novaka pl. Giftberga za zboljšanje plače;

11. Mündliche Berichte des Finanzausschusses über Petitionen:

a) der Hauptschubführer Johann Schiffrer und Karl Novak von Giftberg um Erhöhung der Bezüge;

Poročevalec dr. Mosché:

Slavni zbor!

11. točka dnevnega reda je prošnja odgonskih sprevodnikov Janeza Schiffrerja in Karola Novaka pl. Giftberga. Ta prošnja je bila izročena v prvi seji deželnega zboru finančnemu odseku. Ta je prošnjo pretresoval in nasvetuje, da se ta prošnja, katera meri na to, da bi se mesečna plača odgonskih sprevodnikov Janeza Schiffrerja in Karola Novaka pl. Giftberga povešala, vsliši v tem smislu, da se jima plača od sedanjih mesečnih 25 gld. poveša na 30 gld.

Nagibi k temu predlogu so sledeči:

Dosedaj uživata omenjena odgonska sprevodnika mesečno plačo 25 gld., in dobivata za sprevod od-

goncev po 1 $\frac{1}{2}$ kr. za kilometer, kar po dopisu mestnega magistrata Ljubljanskega znaša okoli 8 gld. na mesec, tedaj uživata na mesec blizo 33 gld., njuni posel je jako težaven, da celó nevaren; na leto odganjata blizo 2000 odgnancev iz Ljubljane; skoraj zmirom morata biti na cesti in živeti samo v krémah, kjer morata tedaj tudi živež drago plačevati; tudi mestni magistrat ju je prav toplo priporočil, da sta zvesta in marljiva služabnika. Iz vseh teh razlogov finančni odsek nasvetuje:

Slavni deželni zbor naj sklene:

Plača odgonskima spremljevalcema Janezu Schiffrerju in Karolu Novaku pl. Giftbergu mesečnih 25 gld. se pričeni s 1. januarjam l. 1885. poviša na mesečnih 30 gld.

(Obvelja — Angenommen.)

b) učiteljske vdove Magdalene Kratochwill za milostno pokojnino in odgojnino.

b) der Lehrerswitve Magdalena Kratochwill um Gnadenpension und Erziehungsbeiträge.

Poročevalec dr. Mosché:

Čast mi je nadalje poročati o prošnji učiteljske vdove Magdalene Kratochwill za milostno pokojnino in odgojnino. Ta učiteljska vdova biva v Morabich v okraji Kočevskem. Vložila je prošnjo pri Njegovem Veličanstvu cesarju, da bi se ji dovolila milostna penzija in rejni donesek za 5 nepreskrbljenih otrok. Prošnja je z odlokom od 19. septembra t. l. št. 17974 izročena bila c. kr. deželnemu šolskemu svetu, kateri jo je z dopisom od 26. septembra t. l. št. 1981 odstopil deželnemu odboru s predlogom, naj se prosilki iz učiteljskega penzijskega zaklada dovoli milostna penzija v znesku letnih 80 gld. in za vsakega izmed 5 otrok po 15 gld. na leto kot rejni donesek.

Anton Kratochwill, njeni ranji mož je 17 let služil v javnih učiteljskih službah, od katerih se mu sme zaračunati le 6 let in 1 mesec, ker je učiteljski izpit še le meseca oktobra 1877. l. napravil. On sam tedaj ni bil opravičen do pokojnine po §. 69. postave od 29. aprila 1873; tem manj sme njegova vdova zahtevati penzijo in rejne doneske za svoje otroke. Ker je pa ves čas na Kranjskem služboval in po svoji smrti dne 4. avgusta l. l. zapustil svojo obitelj v največi revščini, in ker se vdova dobro obnaša in si zaradi malih otrok sama ne more kruha služiti, je finančni odsek sklenil nasvetovati:

Slavni deželni zbor naj sklene:

Magdaleni Kratochwill, vdovi dne 4. avgusta lanskega leta umrlega učitelja Antona Kratochwill-a, se dovoli milostna penzija in za njene otroke rejni doneski, vsega skupaj letnih 100 gld. za tri leta pričeni od 1. januarija 1885 iz učiteljskega penzijskega zaklada.

(Obvelja — Angenommen.)

12. Poročilo upravnega odseka o prošnjah:

- a) občine Šent Rupert, da se zopet vpelje nižja užitnina od vina slabeje vrste v občini Bistriški;

12. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über Petitionen:

- a) der Gemeinde St. Ruprecht wegen Wiedereinführung geringerer Verzehrungssteuer vom Weine schlechterer Art in der Gemeinde Feistritz.

Poročevalec dr. Papež:

Slavni deželni zbor!

Upravnemu odseku se je izročila prošnja občine Šent-Rupert, podobne Bistrica, da se zopet vpelje nižja užitnina od vina slabeje vrste v občini Bistriški. Pri površni smotri te prošnje bi morebiti kdo mislil, da je kaj takega nemogoče zahtevati, bodisi zaradi finančnih ali pa zaradi postavnih vzrokov. Ako se pa bolj temeljito to preiskuje, potem se razvidi, da je stvar drugačna. Mi imamo za vino, kakor je znano, dvojno tarifo ali pa, ako hočete, eno redno tarifo in eno izredno. Za vina sploh velja postava od 18. maja 1. 1875., št. 84., občn. držav. zak. Po tej postavi je redna tarifa 2 gld. 97 kr. od hektolitra; za vino najnižje vrste velja pa pogojno nižja tarifa, izredna tarifa, in sicer v Postojnskem in Novomeškem okrogu na podlagi poprejšnjih določil, kakor se glasi tudi klauzula v tarifi od 1. 1875. in sicer (bere — liešt): Wein im Allgemeinen 1 Hektoliter 2 fl. 97 kr. Ausnahmsweise in den durch bisher erlassene Kundmachungen bezeichneten Bezirken und Gemeinden, wo Wein von geringerer Qualität erzeugt wird, nämlich im Adelsberger und Neustadler Kreise 2 fl. 23 kr.

Dotično določilo je pa: dekret dvorne kamore od 1. 1834. in ta se glasi (bere — liešt):

Seine k. k. Majestät haben laut hohen Hofkammer-Dekretes vom 25. Jänner 1834, Z. 4013, Allergnädigst anzuordnen geruht, daß der für das offene Land dermal bestehende Tariffatz der allgemeinen Verzehrungssteuer, welche bei dem Kleinverschleiß des Weines, Weinmostes und der Maische unter einem niederösterreichischen Eimer zu entrichten ist, in denjenigen Gegenden der Provinz Illirien, wo Wein von der geringsten Qualität erzeugt wird, für Wein, von 1 fl. 20 kr. auf einen Gulden, für Weinmost und Maische aber, von 1 fl. auf fünf und vierzig Kreuzer vom Eimer, herabgesetzt werde.

Po tej izredni tarifi so plačevali občina Bistriška, potem vse občine okoli, to je Mokronog, Mirna, Pijavca in Šent-Rupert izreden užitninski davek za vina najnižje vrste. Tako se je ravnalo od 1834. l., tedaj 50 let. To je bil *status quo* do letos. V imeniku dotičnih občin, kateri imenik je ob enem izšel z omenjenim dekretom 1. 1834., najdemo pač Mirno, Šent-Rupert, Pijavico i. t. d., imena Bistrice pa ne najdemo. Tedaj bi morali vprašati, kako je to, da je bila vendar praksa taka, kakor da bi bila tudi Bistrica vpisana v tem imeniku. To se je, mislim, gotovo iz tega razloga zgodilo, ker je administrativna oblast razvi-

dela, da se je Bistrica prezrla, a vendar okoli in okoli so bile občine vpisane, za katere je veljala izredna tarifa za vina najnižje vrste. To je tedaj bila neka napaka, katera se je pa administrativnim putem precej popravila, da je namreč po praksi ta imenik 50 let tudi za Bistrico veljal, kakor sem že poprej omenil. Saj drugače Bistričani bi tudi ne mogli shajati, ker imajo obilno vinogradov v sosednjih krajih, nekatere pa v svoji lastni občini. Ta administracija je bila tedaj opravičena in tako delovanje se je vjemalo popolnoma tudi z duhom postave, pa tudi z besedami tega dekreta, kajti v tem dekretu je rečeno (bere — liešt): In denjenigen Gegenden der Provinz Illirien, wo Wein von der geringsten Qualität erzeugt wird, für Wein, von 1 fl. 20 kr. auf einen Gulden i. t. d.

Bistričani pridelujejo ravno vina najnižje vrste in na podlagi tega tolmačenja se je zmiraj ravnalo in so se tudi pogodbe sklepale od strani erara z najemništvom vinskega užitninskega davka. Taka posebna pogodba se je storila 1. prosenca 1883. l. in tudi potem se je po tej izredni tarifi tudi v Bistrici še zmiraj davek jemal. Letos pa, torej po 50letni praksi, na katero se je omenjena pogodba tudi ozirala, je naenkrat nekdo izumil, da mora biti drugače, da mora obveljati mrtva črka postave in da se naj vpelje ravno za Bistrico višja tarifa 2 gld. 97 kr. za hektoliter. To, mislim, da nasprotuje duhu in besedam postave in še odločnejše in jasneje dosedanj 50letni administraciji ali praksi. Da je to škodljivo za ondotno prebivalstvo, razvidimo iz dotične prošnje. Pravijo namreč v svoji prošnji (bere — liešt): Iz različnega izvrševanja ene in iste postave pred in po letu 1883 razvidi se nejasnost te postave same, posebno sedaj; kajti mesto da bi se bil okrajni in občinski zapisnik v smislu dekreta dvorne kamore od 1. 1834. raztolmačil, postopa se ravno sedaj nasprotno.

Opomnimo še, da je bila Bistrica enkrat s Pijavco v eno občino združena in da je Pijavca vendar v onem zapisniku zapisana. Dalje opomnimo, da bi se dala nejasnost gubernijalne okrožnice iz nje same pojasniti, če se bere v njej določilo za Celovec, vsled katerega smejo pridelovalci vina, kateri edino le svoj lasten „tamošen“ pridelek prodajajo, prodajati v svojem okraji, ne samo v svoji občini.

Naša škoda obstoji poglavitno v tem, ker smo bili tudi pri prejšnjem manjšem tarifu, po katerem se je pobiralo pred marcem 1884, primorani, vino, ki smo ga mi pridelali, ceneje prodajati, kakor se je prodajal, na pr. v Šent-Rupertu, Mirni ali Mokronogu, to zaradi tega, ker mi nimamo svoje fare, mej tem, ko se krčmarji v Šent-Rupertu, Mirni ali Mokronogu, posebno pa v zadnjem kraji, ker imajo fare, potem žandarmerijske in poštna postaja i. t. d. statistično z veliko večjo številko izkažejo, mi pa smo, kakor tudi prebivalci sosednih občin, poglavitno na dohodke iz svojih lastnih vinogradov navezani.

Da se tedaj ta škoda odstrani, in gledé na potrdilo Mokronoškega davkarskega urada s certifikatom, da je tudi vinogradov v davkarski občini Bistriški in da se tudi v tem smislu drže pogoji po dvornem dekretu 1834. l., predlaga upravni odsek:

Slavni deželni zbor naj sklene:

Visoka c. kr. vlada se nujno prosi, naj bi blagovolila kakor hitro mogoče določiti vse, kar je potrebno, da se v občini Bistrici (glavna občina Šent-

Rupert) v Novomeškem okraju užitninski davek za vina najnižje vrste pobira po izrednem tarifu na podlagi dosedanje 50letne prakse v izvršitvi dekreta dvorne kamore 25. januarja 1834, št. 4013 zbirka provincijalnih postav za ljubljanski gouvernement, 16. zvezek leta 1834.

(Obvelja — Angenommen.)

- b) Občin Ajdovica in Dvor za uvrstjenje občinskih potov Vrbovec-Podlipa med okrajne ceste.
- b) Der Gemeinden Ajdovica und Dvor wegen Erklärung der Gemeindewege Vrbovec-Podlipa als Bezirksstraße.

Poročevalec dr. Papež:

Upravnemu odseku se je izročila v poročilo prošnja občin Ajdovica in Dvor za uvrstjenje občinskih potov Vrbovec-Podlipa med okrajne ceste. Zahteva je vtemeljena, ker je iz prošnje razvidno, da je veliko vasi vezanih s temi poti, od katerih je bila ena črta v prejšnjih časih že okrajna cesta. V prošnji se prosilci posebno pritožujejo, da so v jako neplodnih krajih, da je promet skoraj nemogoč in da morajo blizo Dobrave ljudje na okrajni cesti kamen tolči, tedaj na tisti cesti, katere nikdar ne rabijo, izjemno le takrat, kadar kdo med letom vozi v Mirno Peč. Ako bi se ta cesta uvrstila med okrajne ceste, ni dvojbe, da bi bili s to cesto zvezani dve drugi okrajni cesti, namreč ljubljansko-novomeška in pa okrajna cesta od Dobernika do Mirne Peči. Prosilci pravijo v prošnji (bere — ließt): Dosedaj gre pot od Ajdovice do Dvora samo kot soseskina pot proti Srednjem Lipovcu skozi Mali Lipovec, Sadinjo vas in Mačkovo vas na Dvor, od koder gredo okrajne ceste na Novomesto, Kočevje in Ljubljano. Ta zveza med Ajdovico do Dvora gre skozi dve glavni občini, namreč Ajdovico in Dvor (Fužine). Ves tovorni in osebni promet gre od Ajdovice večinoma le proti Dvoru, na drugo stran pa proti severu, gre občinska pot skozi Podlipo do Vrbovca, katera vas leži pri okrajni cesti Dobernik-Mirna peč. Pri Vrbovcu je tudi meja med Ajdovško in Doberniško glavno občino. Toraj ste kantonska cesta v Vrbovec in kantonska cesta na Dvor po teh zgoraj imenovanih občinskih potih v zvezi po progi Dvor, Mačkova Vas, Sadinja Vas, Mali Lipovec, Srednji Lipovec mimo Ajdovice, katera bi ostala 1/4 ure na stran, Podlipa, Vrbovec.

Ravno to progo Dvor-Vrbovec želimo mi občani Ajdovski in Dvorski, in podobčani iz zgoraj imenovanih vasi, posebno iz Sadinje Vasi, katera je velika in precej premožna vas, da bi se predrugačila v okrajno cesto.

Nam je dosedaj škodljiva dolžnost naložena, da moramo okrajno cesto pri Dobravi proti Žužemperku popravljati in sicer se je to v najnovejšem času odmerilo. Poprej pa smo popravljali cesto proti Kalu; nam pa ne eno, ne drugo nič ne koristi, ker okrajne ceste od Žužemperka do Dobrave prav nič ne potrebujemo in po naravni legi naših vasi rabiti ne moremo. Mi bi rajši poprej imenovano celo črto dosedanjih občinskih potov od Vrbovca mimo Ajdovice do Dvora, ako bi se uvrstili okrajnim cestam, popravljali, ker

nam je ta črta za naše življenje nujno potrebna. Mi izvažamo proti Dvoru prašiče, žito, vino in les in sicer v Ljubljano, Novomesto in Kočevje, in po nobeni teh potov ne pridemo skozi Dobravo.

Jaz mislim, da je ta prošnja dovolj vtemeljena in upravni odsek stavi tedaj predlog:

Ta prošnja priporoči in izroči se deželnemu odboru, da poroča o njej deželnemu zboru v prihodnji sesiji.

(Obvelja — Angenommen.)

- c) Občincev v Kamnigoric in Kropi zaradi uvrstjenja okrajne ceste iz Kamnigorice in Kroke skozi Podnart v Tržič med deželne ceste.
- e) Der Gemeiden Kropp und Steinbüchel wegen Erklärung der Bezirksstraßen aus den genannten Orten über Podnart nach Neumarkt als Landesstraße.
- d) Občin Grosuplje in Slivnica za uvrstjenje ceste od Velikega Mlačevega do Grosupljega med deželne ceste.
- d) Der Gemeinden Großlup und Schleinitz um Erklärung der Straße Großmlačevo-Großlup als Landesstraße.
- e) Občin Ribnica in drugih za uvrstjenje okrajnih cest Kočevje-Ljubljana in Kočevje-Rakek odnosno Žlebič-Rakek med deželne ceste ali dovolitev podpore.
- e) Der Gemeiden Reifnitz u. a. um Erklärung der Straßen Gottschee-Laibach, Gottschee-Rakek, eventuell Zlebič-Rakek als Landesstraßen oder um Subventionen.

Poročevalec dr. Poklukar:

Slavni zbor!

Kakor sem že v predzadnji seji omenil, so se upravnemu odseku izročile tri prošnje, katere v prvi vrsti prosijo, naj bi se dotične okrajne ceste uvrstile med deželne ceste. Upravni odsek je te prošnje skupno pretresal, ker so v konečnem namenu enake. Prva prošnja je pod št. XL. občine Grosuplje in Slivnice, katera zadeva okrajno cesto med Grosupljem in Mlačevim, katera se potem veže z novo cesto med Grosupljem in Krko.

Drugo prošnjo so izročile občine Sodražica, Ribnica, Sušje, Dolenjavo, Loški potok, Dane, Jurjovica, Velike Poljane, katere prosijo tudi v prvi vrsti, naj bi se cesta iz Kočevja v Ljubljano, oziroma do Rakeka sprejela v vrsto deželnih cest, v drugi vrsti so pa prosilci tudi zadovoljni, ako se jim da primerna podpora za vzdrževanje teh cest. Konečno so izročili trgovci, posestniki in obrtniki v Kamnigoric in Kropi prošnjo, da se okrajna cesta iz Kamnigorice in Kroke

čez Podnart v Trzič, deželnim cestam imenuje in de-
deželnemu oskrbništvu izročí.

Ker je slavnemu zboru znano, kaj se je gledé osnovanja deželnih cest sklenilo v deželnem zboru preteklega leta, tedaj ne bom ponavljal, kakó se je vtemeljeval dotični predlog. Gledé vseh omenjenih treh prošenj upravni odsek predlaga, da se vse te tri prošnje odstopijo v rešitev deželnemu odboru. Upravni odsek predlaga z ozirom na sklep deželnega zboru v vlanskem zasedanji, da naj deželni odbor prevdarja in poroča o vprašanji vpeljave deželnih cest. —

z ozirom na to, da nam deželni odbor v tej zadevi do sedaj še ni stavil predlogov, — tedaj naj slavni deželni zbor sklene:

- a) Prošnja občine Grosupeljske in Slivniške, b) prošnja trgovcev, posestnikov in obrtnikov v Kropi in Kamnigori in c) prošnja občine Ribniške in 7 družih tamošnjih občin zarad uvrstitve okrajnih cest med deželne ceste — oddá se v rešitev deželnemu odboru.

Poslanec Detela :

Ker se obravnavajo zdaj tukaj prošnje za uvrstjenje nekaterih okrajnih cest med deželne ceste, moram v pojasnilo tega nekoliko omeniti. V XV. seji od 20. oktobra 1883. leta je slavni deželni zbor sklenil (bere — fiešt):

„Deželnemu odboru se naroča, potrebne premembe deželne postave od 5. marca 1873 prevdariti in poizvediti, kakšen uspeh ima osnova deželnih cest v drugih avstrijskih deželah, in o tem v prihodnji sesiji poročati, oziroma predložiti deželnemu zboru načrt postave o vpeljavi deželnih cest na Kranjskem“.

Vsled tega naročila je deželni odbor pretresaval to zadevo in je razvidel, da je reforma sedanje cestne postave jako potrebna, kajti pritožujejo se zdaj vsi, kateri imajo na cestah ali s cestami opraviti. Vozniki tožijo, da so ceste v slabem stanji, kmetovalci tožijo, da imajo jako veliko dela z vzdržavanjem cestá, cestni odbori tožijo, da imajo težavno stanje in da ne more takó naprej ostati. Deželni odbor se je tudi obrnil do vsih drugih deželnih odborov, da bi poizvedel, o cestnih zadevah v drugih deželah, posebno kar se tiče deželnih cest. Prišli so odgovori od vsih deželnih odborov; nekateri so jako obširno in temeljito poročali. Iz teh poročil je bilo razvidno, da so deželne ceste vpeljane na Nižjem in Gorenjem Avstrijskem, Solnogradskem, Štajerskem in Goriškem. Na Štajerskem niso izrekoma deželne ceste, nego so ceste I. vrste, katerim se daje obilna podpora iz deželnega zaklada in se smejo smatrati ravno takó, kakor bi bile deželne ceste. Vsi deželni odbori, kjer so deželne ceste vpeljane, so se enoglasno izrazili, da je ta naprava jako koristna in da stroški deželnih cest niso večí, nego poprej, dokler so bile okrajne ceste. Iz teh poročil je razvidno, da stane vzdrževanje ceste 124 gld. za en kilometer. Ako to primerjamo s stroški, katere imamo pri nas za okrajne ceste, je razvidno, da stane vzdrževanje deželnih cest na Solnogradskem manj, nego pri nas vzdrževanje okrajnih cest.

Razun Vipavskega in Idrijskega okraja se pri nas okrajne ceste s tlako vzdržujejo. Razun tega pa imajo cestni odbori za cestne potrebe tudi še prikláde na davke. Ti stroški v denarjih znašajo vprek

57 gld. na en kilometer ceste. Ako se računa, da naturalne dela representirajo v denarjih najmanj dvakrat toliko, se vidi, da je vzdrževanje naših okrajnih cest dražji, kakor deželnih cest na Solnogradskem.

Pa tudi v deželah, kjer niso deželne ceste, se je skoro povsod odstranila robota, ker se na tak način ne more ceste v dobrem stanji vzdrževati in breme enakomerno razdeliti. Prosto je pa dano občinam, da smejo prevzeti dotične dela, katere se jim plača, kakor drugim podvzetnikom, kar je prav praktično.

Gledé naših cestnih razmer bi še to omenil, kar je zadnjič g. poročevalec gledé §. 6. letnega poročila povdarjal, namreč, kakó so različni stroški za ceste po nekaterih cestnih okrajih. To je istina, ali to so stroški le enega leta in niso merodajni. Pri stavbenem uradu se je sestavil izkaz od 7 let, od kar imamo poročila cestnih odborov o teh stroških. Iz izkazov se razvidi, da je razlika med stroški res velika. Tako n. pr. ima Postojna le 4 % letne prikláde za cestne potrebsčine, Idrija ima 16 %, Loka 14 %, Logatec 13 %, Radeče 13 %, Ribnica 12 $\frac{8}{10}$ %, Črnomelj 13 $\frac{1}{2}$ %, Vipava 9 %, Žužemperk 10 %, Kranj 5 %, Zatičina 4 % i. t. d. Ta razlika pa ne izvira iz boljšega ali slabšega gospodarjenja cestnih odborov, ampak je odvisna od lokalnih razmer. Vzemimo Postojno, katera ima železnico in državno cesto, za svoje okrajne ceste ne potrebuje skoraj nič denarnih stroškov. Iz teh izkazov, kateri so prav poučljivi, se vidi, da ravno v tistih okrajih, kateri niso tako srečni, da bi imeli železnico in državno cesto, imajo največ opraviti z okrajnimi cestami. Taki nesrečni okraji morajo za svoje ceste 3krat in 4krat toliko plačati, kakor drugi kraji, kateri so bolj srečni, ker imajo železnice in državne ceste. Zato smatram, da je potrebno ozirati se na take okraje, kadar se subvencije delijo in da se taka subvencija ne sme smatrati kot kaka posebna dobrota ali darilo, ker je dolžnost deželnega zboru, da pomaga okrajem, kateri morajo 3- do 4krat toliko za svoje ceste žrtvovati, kakor drugi kraji. Da se ceste dobro vzdržujejo, to je v interesu cele dežele in ne samo posameznih okrajev, zato je potreba spremeniti sedanjo cestno postavo, katera breme vzdržavanja cest le posameznim okrajem naklada.

Moja gospôda, o tem se vsaki prepriča in to potrebo bo vsaki previdil, če le povdarja stroške za vzdrževanje cest. Za stavbe in popraviljanje so cestni odbori leta 1883. plačali 114.244 goldinarjev, in razun tega so mogle občine s tlako okrajne ceste vzdrževati. Razvidno je iz poročil drugih deželnih odborov, da taki stroški, katere pri nas cestni odbori plačujejo, znašajo tretjino tega, kar znaša vzdrževanje cest, katero se pri nas s tlako opravlja. Toraj zadene cestne okraje razun cestnih priklad še vsako leto naturalno delo v vrednosti okoli 200.000 gld. Če se računajo stroški v denarjih in vrednost naturalnega dela, reprezentuje to cestni davek v znesku okoli 300.000 gld. na leto. Ves gruntni davek na Kranjskem znaša 600.000 gld., torej doseže davek za ceste skoraj polovico gruntnega davka, katerega Kranjska plačuje. Iz tega bo pač vsak lahko previdel, da je nujna potreba, sedanje stanje predrugačiti in cestna bremena bolj pravično in enakomerno razdeliti. Prosim, naj slavni deželni odbor vzame na znanje, da se je deželni odbor resno bavil s tem vprašanjem in da bode v prihodnjem zasedanju deželnemu zboru

predložil načrt take postave, katera bo kolikor mogoče vstrezala cestnim razmeram na Kranjskem.

Poslanec Pakiž:

Slavni zbor!

Vzdrževanje cest je za kmetški stan največa težava in največe breme in že l. 1848. in 1849. se je oziralo na to od vseh strani, da bi se kmetškemu stanu to breme polajšalo; gledalo se je, da so se vse grutne odveze, kar so imele občine ali posamezni posestniki grajščinam, ali pa posestnik eden družemu odrajtovati, odkupile. Do današnjega dne se pa na vzdrževanje cest ni čisto nič gledalo, kajti do današnjega dne vzdržujejo ceste le posestniki zemljišč. Žalibog, da take priklade najmanj zadenejo posamezne obrtnike. Pripeti se, da obrtniki največ rabijo ceste za vožnjo svojih izdelkov in da jo oni največ pokvarijo, pa jo vendar še en pedenj ne vzdržujejo, akoravno bi jo imeli tudi oni vzdrževati. Toraj mislim, da je zadnji čas, da bi se postava napravila, namreč deželna postava, da bi se vse ceste v vsih okrajih kranjske dežele, po katerih se največ vozi, imenovale kot deželne ceste. Ravno iz tega vzroka bi priporočil gosp. poročevalcu, da bi predlogu upravnega odseka dodal en dostavek, in ta, če bi ga smel prebrati, bi bil ta:

Ob enem se deželnemu odboru naroča, da naj načrt postave o deželnih cestah predloži že v prihodnjem zasedanji.

Poslanec Robič:

Ker se ravno govori o deželnih cestah, da bi se namreč okrajne ceste v deželne spremenile, moram vendar na to opomniti, da na tak način bomo zopet davkoplačevalcem veliko višje naklade naložili, nego so jih imeli do sedaj. Naši kmetovalci tožijo od leta do leta, da so naklade velike, da to breme težko prenašajo i. t. d. Tudi letos se je že v zbornici čulo, da bo treba za šolske in tudi za nekatere druge deželne potrebe naklade povikšati. Gospôda moja, če bomo vse samo na naklade zavračali, kam pa pridemo? Jaz pravim, da kmetovalci morajo kolikor je le mogoče, z svojim delom zaslužiti to, kar bi imeli plačevati v denarji in zato imajo priliko pri vzdrževanji cest. Kjer so pa ceste take, da se povčim rabijo za trgovinske namene, za take naj se daje podpora, ne pa da bi se za vzdrževanje cest naklade povikševale. Kjer so previdni cestni odbori, ondi so stroški za vzdrževanje cest mali, kajti taki odbori vse svoje moči porabijo, da se delo na cestah nekako razdeli. Sosebno so ravnali takô nekaj previdni župani, in popravljali ceste ob času, ko ni bilo nujnega dela pri kmetiji. Kdor ni imel uprege, pripravljaj je šuto in je na cesto navoženo razgrinjal na cesti, kmeti so jo pa dovažali. V to porabljali so se tudi soprazniki, ob katerih ljudje ne delajo na polji. V tej zadevi imam jaz lastno skušnjo. Služboval sem namreč 5 — 6 let v Radoljici. Ta okraj je imel 11 milj okrajnih cest, katere so ljudje brez vseh nakladov v dobrem stanu vzdrževali. Eni so napravljali šuto, drugi so jo dovažali, in drugi so cesto posipali. Seve da jih je uradnik od gosposke moral pri tem nadzorovati, da so ljudje prišli v pravem času delati in da se je vse prav izvršilo. Torej

jaz pri tej priliki le to povdarjam, naj naš deželni odbor v tej zadevi previdno postopa, da se ne bo našim davkoplačevalcem z deželnimi cestami previsok naklad k davkom nalagal, katerega ne bodo mogli prenašati. Seveda obširnejši razgovor o tem bo pozneje, kadar pride dotična postava v obravnavo; za zdaj pa le to priporočam, da se ne potegne preveč cest med deželne ceste.

Poslanec Pakiž:

Jaz sem ravno v tem smislu to zagovarjal kot kmetovalec in davkoplačevalec, kajti če se postava za deželne ceste napravi in se okrajne ceste od deželnih ločijo, se bo kmetovalcem breme olajšalo, kajti to breme bodo potem vsi stanovi prevzeli, ne pa samo kmetovalci, kakor do sedaj, kateri so morali dajati v ta namen denarje in ob enem tudi delo v naturi. Po mojem prepričanji pravim, da bo s tako postavo zares kmetovalcem in davkoplačevalcem breme olajšano, zato prav toplo priporočam moj predlog in predlog upravnega odseka.

Poslanec Detela:

Jaz bi le kratko še nekoliko omenil. Gospod poslanec Pakiž predlaga, da bi se deželnemu odboru naročilo, naj načrt postave o deželnih cestah predloži že v prihodnjem zasedanji; to se pa vendar takô odločno ne more zahtevati. Jaz mislim, da bi se gosp. poslanec Pakiž mogel z nasvetom zadovoljiti, naj bi se spremenila postava gledé okrajnih cest, in bi povdarjal še nekaj družega, namreč, da je prememba postave gledé okrajnih cest v tako tesni zvezi s premembo o reformi občinske postave, da je ravno to bil vzrok, zakaj že letos deželni odbor načrta cestne postave ni predložil. Prečastiti gosp. deželni predsednik je v svojem času sklical enketo, katera se je posvetovala o premembi občinskega reda in ta prememba sega jako daleč, in če bo ta postava sprejeta, bo gotovo uplivalo to na cestno postavo. Ravno to je deželni odbor povdarjal, da bi se namreč morala občinska postava ob enem predložiti z načrtom cestne postave, kajti, ako se sprejme reforma občinske postave, kakoršna se je pri dotični ênketi odobrila, bo tudi postava gledé cestnih zadev vsa drugača, in okrajno - cestni odbori bi popolnoma odpadli, ker bi zadostovale tudi v cestnih zadevah nadžupanije okrajnih občin.

Poslanec dr. Vošnjak:

Jaz bi slavni zbor svaril, da bi ne sprejel predloga g. poslanca Pakiža, ker tak sklep bi bil silno važen za deželne finance, kajti mi ne vemo, koliko bi s tem stroška nakladali deželi. V sosednjih deželah imajo za deželne ceste velikanske stroške. Jaz se dobro spominjam, da so na primer l. 1870. v Šmariji na Štajerskem, kjer sem bil takrat okrajni načelnik, 7% okrajnih priklad imeli za ceste ter so kmetovalci z robotom jih oskrbovali. Deželni zbor Štajerski pa je sklenil zakon o deželnih cestah, po katerem le tisti okraji dobivajo podporo, kateri nimajo robote za ceste. Tisto leto je prec za 15% priklada poskočila, ker so bili stroški 3 — 4krat veči, nego do sedaj. Ako se reče, da se bo davkoplačevalcem olajšalo vzdrža-

vanje cest, bi jaz vprašal deželni zbor, v kako težavo bo prišel deželni odbor, oziroma zbor pri določevanju, katere ceste naj bi bile deželne. Vsaki okraj bo zahteval, naj bi bile njegove ceste deželne in če bomo enemu okraju dali nekoliko več kilometrov, bo vedni prepričan, kakor je tudi na Koroškem in Štajerskem. Jaz za svojo osebo nisem nikakor navdušen za napravo deželnih cest, ker vidim zelo slabe finančne posledice v sosednjih deželah, tedaj nasvetujem, da bi se ne sprejel predlog g. poslanca Pakiža.

Poslanec Pakiž:

Prosim besede.

Deželni glavar:

Jaz Vam o tem predmetu ne morem več dati besede, ker ste že govorili dvakrat; le takrat, ako imate kako osebno opazko, bi Vam še dal besedo.

Želi še kdo govoriti?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Prosim torej gosp. poročevalca za sklepčno besedo.

Poročevalec dr. Poklukar:

Upravnemu odseku se ni zdelo umestno že letos spuščati se v razpravo o vpeljavi deželnih cest, ampak on je mislil, da se bo to vprašanje za zdaj rešilo s tem sklepom, v katerem imam poročati v imenu upravnega odseka. Pri reševanju te zadeve se bo oziralo na skušnje drugih dežel in pa tudi na vse, kar se je tukaj čulo že lani in kar se je danes tukaj ponavljalo. Gotovo je to vprašanje zelo važno za naše kmetijstvo; gotovo je pa tudi, da je sedanje vzdrževanje okrajnih cest za dotične okraje preveliko breme; na drugi strani je tudi gotovo, da je vendar kmetovalcem laglje z delom zaslužiti na cesti, kakor z gotovim denarjem plačevati stroške vzdržavanja. Da se samo najvažnejše ceste uvrstijo med deželne ceste, o tem se bo na marsikaj ozirati, ker bi se s tem vzelo breme le nekaterim okrajem, kateri nimajo sami koristi od te ceste, ampak cela dežela, katerej najvažnejše proge tudi največ koristijo. Meni se zdi, da se meritorno za zdaj ni treba spuščati v razpravo vprašanja zaradi deželnih cest in ker se predlog g. poslanca Pakiža ni razpravljal v upravnem odseku, tedaj tudi v imenu upravnega odseka ne morem izreči mnenja o njem. Moje osebno mnenje je pa to, da bi se s takim sklepom deželnemu odboru nekaj naročilo, kar bi mu morebiti ne bilo mogoče storiti. Nalagati torej deželnemu odboru v smislu tega predloga se mi ne zdi primerno, ker deželni odbor bo tako in tako rešil to vprašanje do prihodnjega zasedanja. — Iz teh razlogov priporočam samo predlog upravnega odseka.

Poslanec Pakiž:

Jaz bi prosil samo nekoliko besed k mojemu predlogu.

Deželni glavar:

Jaz sem že rekel, da Vam po opravičnem redu o tem predmetu ne morem več dati besede.

Najpoprej se bo glasovalo o predlogu upravnega odseka.

Poslanec Detela:

Jaz sem v svojem govoru omenil, da bi se morebiti gosp. Pakiž strinjal s tem, da se naroči deželnemu odboru, predložiti načrt o premembni cestne postave.

Deželni glavar:

Mogoče, da ste to omenili, ali izročili mi niste nasveta. Najpoprej moram še vprašati slavni zbor, da li podpira predlog g. poslanca Pakiža?

(Ne podpira se — Wird nicht unterstützt.)

Predlog g. poslanca Pakiža se tedaj ne podpira, zaradi tega se tudi o njem ne more glasovati.

Glasovali bomo le o predlogu upravnega odseka, ker družega predloga nisem sprejel. Prosim tiste gospode, kateri se strinjajo s predlogom upravnega odseka, naj blagovolijo vstati.

(Obvelja — Angenommen.)

13. Ustno poročilo peticijskega odseka o prošnji Jožefa Ličana iz Il. Bistrice za brezplačno oskrbovanje njegove hčere Jovane v deželni blaznici.

13. Mündlicher Bericht des Petitionsausschusses über das Gesuch des Josef Ličan um unentgeltliche Verpflegung seiner Tochter Johanna in der Landesirrenanstalt.

Poročevalec Pfeifer:

Poročati imam o prošnji Jožefa Ličana iz Il. Bistrice za brezplačno oskrbovanje njegove zblaznele hčere Jovane nahajajoče se v deželni norišnici. Iz dotičnih pisem je razvidno, da je deželni odbor z ozirom na slabe premoženjske razmere Ličanove rodbine dosedaj polovico oskrbovalnih stroškov na deželni zaklad prevzemal. Jožef Ličan v svoji vlogi dné 18. septembra t. l. prosi, da mu slavni deželni zbor tudi na polovico (na 40 kr. na dan) znižano plačevanje oskrbovalnih stroškov prizanese ter prevzame celo svoto na deželni zaklad.

Prositelj, 77 letni starček, podpira svojo prošnjo s tem, da je vsled osemletnega plačevanja bolniških stroškov za svojo hčer Jovano v dolgove zabredel, da majhna kmetija (1/4 zemljišča) vsled slabih letin nič ne prinaša, da on in njegova 70 let stara soproga vsled bolehnosti ne moreta toliko prislužiti, da bi zmagala znižano svoto oskrbovalnih stroškov.

Ker ubožni list *de dato* 18. septembra t. l. spričuje istinitost ravno navedenih neugodnih premoženjskih razmer Ličanove rodbine z opazko, naj se Jožef Ličan oprosti plačevanja vseh oskrbovalnih stroškov za svojo zblaznelo hčer Jovano, predlaga peticijski odsek:

Slavni deželni zbor naj sklene:

Oskrbovalni stroški za zblaznelo Jovano Ličan, nahajajočo se v deželni blaznici, prevzemo se na deželni

zaklad s pridržkom povračila do tje, da se Jožef Li-
vičanove premoženjske razmere zboljšajo.

(Obvelja — Angenommen.)

14. Priloga 53. — Poročilo finančnega odseka o računskem sklepu deželnega zaklada za l. 1883. (k prilogi 11.).

14. Beilage 53. — Bericht des Finanzausschusses über den Rechnungsabschluss des Landesfondes pro 1883 (zur Beilage 11.).

Poročevalec dr. Mosché:

Slavni deželni zbor!

V I. seji deželnega zborni so bili izročeni računski sklepi deželnega zaklada in njegovih podzakladov za l. 1883. finančnemu odseku v pretres.

Finančni odsek je te računске sklepe pretresal in stavlja v prilogi 53. navedene nasvete slavnemu deželnemu zboru na sprejem. Ti računski sklepi se tako-le glasé — prosim vzeti v roko priloge 11. — . . .

Poslanec dr. Vošnjak:

Jaz bi nasvetoval, da bi g. poročevalec ne bral vseh številčk razun onih, pri katerih ima kaj opaziti.

(Pritrjuje se — Zustimmung.)

Poročevalec dr. Mosché:

Pri rubriki I. se je več izdalo zaradi tega, ker se je premalo proračunilo, in zastanki so pouzročeni zaradi tega, ker niso v pravem času poslali tiskarji in drugi obrtniki, kateri so delali za deželni zbor, dotičnih računov.

Pri rubriki V. 1. — žendarmerija — izdalo se je 429 gld. 8 kr. več, ker so se med letom 1883. nove postaje ustanovile, za katere se je moralo pohišstvo nakupiti.

(Bere glavne svôte iz priloge 11. — Liest die Hauptpositionen aus der Beilage 11.)

Finančni odsek predlaga (bere — liest):

Slavni deželni zbor naj sklène:

1. Računski sklep kranjskega deželnega zaklada za l. 1883. in glavni pregled gospodarjenja s premoženjem kranjskih deželnih zakladov za l. 1883. (Priloga 11.) se z odobrenjem na znanje vzameta.

2. Deželnemu odboru se naroča, da iztirja zastanke doklad k posrednim davkom za poprejšna leta v znesku 3444 gld. 38 kr., in deželnemu zboru o tem poroča v prihodnjem zasedanji.

3. Deželnemu odboru se naroča, naj ukaže, da se pri stroških v IX. rubriki: „Subvencije in posojila za cestne stavbe“ — ne zaračunijo v jedni tekoči številki, marveč da se subvencije za cestne stavbe posebej in posojila posebej zaračunijo.

4. Deželnemu odboru se naroča, da v prihodnje računске sklepe v bolj jasni obliki predlaga deželnemu zboru.

Deželni glavar:

Otvarjam generalno debato.

Abgeordneter Baron Apfaltrern:

Ich bitte um's Wort!

Wir haben vom Herrn Berichterstatter eine sehr mühevolle Vorlesung von einer großen Anzahl Ziffern vernommen, über die ich hoffe, daß er sie besser zu verstehen und zu würdigen vermag, als wie ich. Wir haben diese Art der Rechnungsabschlüsse, — sie sind ja im hohen Maße nahe zur Gewohnheit geworden, — schon öfter gehört und es ist immer dieselbe Klage: „Wir verstehen es nicht“. Also für die Zukunft wird es sich wohl sehr empfehlen, wenn dem Landesauschusse an dem Absolutorium etwas gelegen ist, welches ihm der Landtag zu geben hat, daß diese Ausweise in einer gemeinverständigen Weise und nicht so abgefaßt wären, daß sich darin kaum ein buchhalterisch ausgebildeter Mensch auskennt, sondern, daß wir als Landtagsabgeordnete in die Lage kommen zu beurtheilen, ob die Behandlung des Landesauschusses mit den verschiedenen Crediten, die ihm eröffnet sind, eine richtige, correcte war oder nicht. Ich für meinen Theil bin nicht in der Lage, für einen derartigen Rechnungsabschluss und für die Anerkennung seiner Richtigkeit und Ordnungsmäßigkeit zu stimmen, weil ich für meine Person die Verantwortung nicht auf mich nehmen will, und weil ich nach dem Vorgehen, wie ich es zu beobachten Gelegenheit habe, besorgen muß, daß es einmal zu einer gewaltigen Unordnung und zu einer Katastrophe kommen werde, welche dem Lande gewiß nicht zur Ehre gereichen wird. (Smeh na levi — Gelächter links.) Lachen Sie nicht, meine Herren, es ist etwas in der Luft, welches mir sagt, daß die Sache nicht stimmt. Denn ich muß gestehen, daß ich aus dem heutigen Vortrage nun einmal nicht im Entferntesten eine Ahnung habe, wo die 58.000 fl. respective 65.000 fl., welche die Jubelfeier gekostet hat, stecken. Das ist stark. Ebenso gut kann ein anderer Betrag irgend wo darin stecken. Ich bitte, meine Herren, wüßten Sie, wie Sie da sitzen, zu sagen, ob einer von Ihnen eine vollkommene Rechtfertigung geben kann? Dem Herrn Berichterstatter steht dann das Wort seinerseits zu. Nun wenn dies möglich ist, so ist eine Menge anderer Sachen auch möglich. Ich habe geglaubt, daß nur der frühere Buchhalter daran schuld ist, daß diese Ausweise in so gänzlich unverständlicher Weise verfaßt sind. Ich habe also gehofft, daß beim Eintreten eines anderen Buchhalters es anders sein werde. Ich höre aber, daß dieser Buchhalter seiner Aufgabe noch viel weniger gewachsen ist, als es der Frühere war. Unter diesen Umständen Rechnungsabschlüssen ohne Weiteres, ohne Reservat zuzustimmen, das möge ein Anderer thun, ich thue es nicht.

Poslanec Murnik:

Slavni zbor!

Jaz v resnici nisem pričakoval, da bo g. baron Apfaltrern danes govoril o stroških, kateri so se izdali za lansko slavnost, in to zarad tega, ker se je račun o teh stroških že rešil in je bil dotični sklep danes slavnemu deželnemu zboru v javni seji naznanjen. Vsakemu g. poslancu je bila prilika dana v teku tega časa, od kar je ta računski sklep v njihovih rokah,

prepričati se, ali je vse v redu, ali ne. Jaz mislim, da način g. barona Apfaltrerna vreči od sebe vso odgovornost za računске sklepe ni pravi. Ako enemu ali družemu poslancu te ali one stranke ni kaj dovolj jasno, naj bi se bil potrudil poprej pogledati natančneje račune, pred ko reče, da računov ne more odobravati. Posebno se pa čudim g. baronu Apfaltrernu, kateri je že star član slavnega zboru, da je našel še le danes, da mu račun ni jasen. Čudim se temu tem bolj, ker je bil on tudi predsednik finančnemu odseku in pod njegovim predsedstvom so se računi odobravali tudi v tej obliki. V finančnem odseku se ni samo letos, ampak tudi prejšnja leta, v katerih so imeli gospodje od one (desne — rechte) strani večino, izreklo, da so računski sklepi za one gg. poslance, kateri ne pregledajo celi detail, posebno pa za one gospode, kateri niso člani finančnega odseka, v tej obliki težko razumljivi. Priznavam, da je marsikateremu težko prepričati se, ali je vse v redu ali ne in natanko razvideti, v kakem stanu je premoženje dežele. Zaradi tega je tudi sedanji finančni odsek to v poštev vzel in predlaga slavnemu zboru računске sklepe zadevajoči nasvet. Na podstavi tega predloga, ako bo sprejet, se bodo v prihodnje v bolj jasni obliki ti računi morali predlagati deželnemu zboru. Jaz se nadjam in upam, da bo mogoče deželnemu odboru zadostiti temu predlogu oziroma sklepu, in slavnemu deželnemu zboru seveda ne le deželnega zaklada, ampak tudi drugih zakladov računске sklepe v jasnejši obliki predložiti. Kar se tiče opazke o prejšnjem računovodji in o sedanjem, bi le to omenil, da se je sedanji računovodja ravno tiste oblike držal, kakor prejšnji in če se ta predlog letos sprejme, se bo moral kakega drugega nasveta držati in v drugi obliki predložiti te račune, kar prejšnji računovodja ni storil, akoravno je slavni deželni zbor enake sklepe storil, kakor se danes predlaga.

Poslanec dr. Vošnjak:

Ker sem tudi jaz član deželnega odbora, smatram za dolžnost, da zavrnem besede g. barona Apfaltrerna, kateri sumniči deželni odbor, kakor da bi nekaj v računih skrivati hotel, in kakor da je neka tajnost v računskih sklepih. Kakor je znano, ima deželni odbor svoje knjigovodstvo, in že g. Murnik je rekel, da se računski sklepi delajo, kakor prejšnja leta. Tedaj mi nimamo ničesar skrivati in če komu računski sklepi niso jasni in razvidni, temu mi nismo krivi. Posebno moram pa odločno zavrniti, kar je g. baron Apfaltrern rekel, kakor da bi imela kaka denarna katastrofa za deželo nastati. Katastrofe se nam pač ni treba bati, če prav smo dobili zapuščino od stranke, katera je poprej v rokah imela krmilo, katero bo težko v red spraviti, ker so se nam zapustili velikanski stroški za zidanje Rudolfinuma. Poprej se je reklo, da bo dežela dala le 30.000 gld., a zdaj se kaže, da bodo znašali stroški za deželo od 60.000 — 70.000 gld. Cearska slavnost je nakladala tudi 60.000 gld. stroškov dež. fondu. Naša stranka rada privoli te stroške, ali da so tako visoko narastli, ni naša večina kriva. Ako g. baron Apfaltrern pravi, kje se nahajajo v računih ti stroški, mislim, da mu jih bode g. poročevalec lahko pokazal v računskem sklepu, pokrivali pa smo jih iz posojila, katerega smo vzeli iz zemljiščno-odveznega fonda. Sicer bi pa tudi g. Deschmann lahko

razložil bil svojemu kolegu g. baronu Apfaltrernu, kako so se ti stroški pokrili. Moje mnenje je bilo, da bi bili precej že lani za 1—2% povikšali deželno priklado v pokritje stroškov za cesarsko slavnost; ker pa je iz računov razvidno, da vsako leto nekoliko ostane deželnemu fondu od dohodkov, upati je, da od teh ostankov bodo v 5—6 letih stroški plačani, ne da bi bilo treba deželno priklado povikšati. Ako so deželne finance v težavnem položaji, nismo mi temu krivi, nego prejšnja večina, katera nas je zakopala v take stroške.

Deželni glavar:

Želi še kdo besedo v generalni debati?
(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Želi besedo g. poročevalec?

Poročevalec dr. Mosché:

Kar zadeva opazko g. barona Apfaltrerna, da se 60.000 gld. oziroma 59.000 gld. za deželno slavnost ne nahaja v računskem sklepu, opozarjam na 23. tekočo številko, rubrike XI. med stroški, kjer se bo našlo: „Drugi neprevidljivi stroški“ 61.802 gld. 88 1/2 kr. za l. 1883., a proračunjenih je bilo le 1000 gld. Tukaj bo tedaj g. baron Apfaltrern našel, da so ravno v tej rubriki stroški za deželno slavnost zapopadeni, ter mislim, da bi ne bilo primerno, ako bi se ti računi še posebno tiskali.

Kar pa zadeva opazko g. barona Apfaltrerna zaradi nejasne oblike, o kateri se predlagajo računski sklepi, mi je žalibog pripoznati, da so te njegove besede preresnične, ker ne samo finančni odsek, ampak tudi posamezni g. g. deželni poslanci se zmiraj pritožujejo, da so jim računski sklepi v tej obliki nerazumljivi. Meni samemu je bilo treba mnogo zaprek preobladati, predno sem to reč prestudiral. Informiral sem se pri deželnem knjigovodstvu in sem se prepričal, da so izdatki in prejemki resnični in da je le oblika taka, da ne olajšava pregleda posameznim gg. poslancem. Zaradi tega je tudi finančni odsek v 4. točki svojih predlogov predložil sklep, kateri bo to reč v prihodnje na bolje ukrenil.

Deželni glavar:

Generalna debata je končana, otvarjam specialno debato.

Želi kdo besede?

Abgeordneter Baron Apfaltrern:

Sich möchte zu einer kleinen Berichtigung dann später das Wort ergreifen.

Poročevalec dr. Mosché:

(Bere 1. predlog iz priloge 53. — Sieht den 1. Antrag aus der Beilage 53.)

(Obvelja — Angenommen.)

(Bere 2. predlog — Sieht den 2. Antrag.)

To so tisti zastanki, katere boste našli v 2. tekoči številki, rubrike I. med dohodki. Informiral sem se

o tem pri deželnem knjigovodstvu in sem poizvedel, da so se ti zastanki tudi poprej postavljali v računski sklep in da so se skušali iztirjati. Ti zastanki so dolgovi, katere še nekateri najemniki dolžujejo kot zakupnino užitninskega davka, prav za prav doklade užitninskega davka. Mislim sem v finančnem odseku predlog staviti, naj se naroči deželnemu odboru, da te zastanke iztirja, če pa prizna, da so neiztirjljivi, da se odpišejo. Prosim visoki zbor, da bi ta 2. predlog sprejel.

(Obvelja — Angenommen.)

(Bere 3. predlog — Dieß den 3. Antrag.)

Iz rubrike IX., kakor je do sedaj v računskem sklepu, ni razvidno, kaj spada na subvencije in kaj na predplačila in posojila. Zaradi tega bil je finančni odsek tega mnenja, da bi bilo bolj jasno, če bi deželni odbor zaračunaval posebej subvencije cestnim odborom in posojila tudi posebej. Mislim, da je ta predlog praktičen zavoljo večje jasnosti v prihodnje in prosim, da ga visoki deželni zbor sprejme.

(Obvelja — Angenommen.)

(Bere 4. predlog — Dieß den 4. Antrag.)

Ta predlog sem že poprej utemeljeval. Le to hočem še povedati, da sem pregledoval računske sklepe Štajerskega in Goriškega deželnega odbora in pa tudi nekaterih drugih kronovin, in prepričal sem se, da so računski sklepi teh deželnih odborov prav jasni, bolj jasni, kakor naši, posebno bi pa računske sklepe Goriškega deželnega odbora stavil za izgled.

Abgeordneter Baron Apfaltrern:

Ich bitte um's Wort!

Eben dieser Antrag, der nun in Debatte steht, geht annähernd dahin, wohin ich gezielt habe mit meiner früheren Besprechung des Rechnungsabschlusses, und ich muß zu meiner Rechtfertigung darauf hinweisen, daß die Frage, welche ich gestellt habe, in Betreff der Rubrik, in welche die Kosten für die Landesfeier aufgenommen worden sind, denn doch nicht so eine ungerechtfertigte war, indem sie allerdings jetzt mir aufgeklärt worden ist, daß sie in Post 23 des Rechnungsabschlusses stecke. Nun diese Rubrik heißt: „Sonstige unvorhergesehene Auslagen“. Da waren für 1883 allerdings nur 1000 fl. präliminirt und in der Wirklichkeit waren es aber um 60.000 fl. mehr. Man wendete mir ein: „ich hätte dies auch wahrnehmen können; ich hätte keinen Tadel auszusprechen gebraucht“. Diesfalls muß ich zu meiner Entschuldigung nur zweierlei sagen:

1. Habe ich Anstand genommen, die erwähnten Ausweise der Jubelfeier in dieser Rubrik zu suchen, weil sie lautet: „Unvorhergesehene Auslagen“. Wir haben um diese Auslagen schon vor mehr als 2 Jahren gewußt, nur nicht, ob sie gerade 60.000 fl. oder 40.000 fl. ausmachen werden; wir haben uns das Letztere gedacht, aber es sind 60.000 fl. daraus geworden.

2. Es war sonst der Herr Buchhalter, der diese Auslagen vorbereitete, immer so freundlich, in der Anmerkung auf derlei Abnormitäten einen Hinweis zu machen. Ich finde hier die Anmerkungsrubrik in ihrer vollen Anschuld gefleidet, — vollkommen weiß. Wenn nun solche eclatante Dinge nicht einmal einer gewissen Dozirung gewürdigt werden, so ist der Tadel, den ich mir auszusprechen erlaubt habe, gewiß ein gerechtfertigter.

Poročevalec dr. Mosché:

Ker me je slavni deželni zbor poprej oprostil daljnega branja vseh številčk tega računskega sklepa, nisem prišel do tega, da bi bil razjasnil ta dodatek, katerega je želel pristaviti prečastiti g. baron Apfaltrern. Da nisem bil branja oproščen te številke, bi bil razjasnil velikost, potem bi bila pa odpadla ta opazka, katero je storil gosp. baron Apfaltrern.

Prosim slavni deželni zbor, da bi 4. predlog finančnega odseka sprejel.

(Obvelja — Angenommen.)

Deželni glavar:

15. točka današnjega dnevnega reda — tajna seja — odpade, ker se bode ta predmet (osebne zadeve) v javni seji obravnaval.

Podelim besedo gosp. poslancu Klunu.

Poslanec Klun:

Deželni zbor je pri konci in veliko reči nam še ostaja za obravnavo, katere so deloma že izročene raznim odsekom, deloma se pa bodo še le izročile. Naš opravični red pa pač ne bo pospeševal našega delovanja v tem kratkem času, ker §. 29. naglašča, da se mora vsako odborsko sporočilo naj manj 48 ur, preden pride v deželnem zboru v obravnavo, poslancem razdeliti. Ta obrok je predolg; v državnem zboru se zahteva samo 24 ur za take predloge, preden pridejo na dnevni red; včasih se ne more pa niti to zgoditi, da bi dotični predlog 24 ur pred obravnavo bil v rokah poslancem, zlasti takrat ne, kadar gre zborovanje h koncu. Zato bi jaz, da bi se nam zasedanje ne raztegnilo zopet čez nedeljo, stavil predlog:

Gospod deželni glavar naj na dnevni red prihodnjih sej deželnega zbora dene vse od odsekov izdelane predloge, ako ravno morda še ne bodo skoz 48 ur v rokah gg. deželnih poslancev, kakor zahteva §. 29. opravičnega reda.

Ako bode kaka izjema potrebna, da bi se morebiti kak predlog odstavil iz dnevnega reda, prepričan sem, da bodo gg. poslanci tak predlog radi potrdili.

Prosim torej častitega gosp. deželnega glavarja, da bi ta moj predlog dal na glasovanje.

(Predlog se podpira — Der Antrag wird unterstützt.)

Abgeordneter Baron Apfaltrern:

Ich glaube von Seite meiner Gefinnungsgenossen keinen Widerspruch zu erfahren, wenn ich, was diesen Antrag des Herrn Vorredners betrifft, die Erklärung abgebe, daß wir gegen den Antrag an und für sich keine Einwendung zu erheben haben, jedoch uns vorbehalten müssen, daß in besonderen Fällen sodann von uns aus die Absehung des betreffenden Gegenstandes von der Tagesordnung mit Erfolg begehrt werde. Im Großen und Ganzen bin ich immer einverstanden gewesen mit der Förderung der Landtagsgeschäfte und ich würde sehr gewünscht haben, wenn dieses Jahr die Session nicht so lange gedauert hätte. Aber wenn ein Gegen-

stand ein reiferes Studium erfordert, für diesen Fall würde von unserer Seite die Absetzung desselben von der Tagesordnung begehrt und die Hoffnung daran geknüpft werden, daß dem von der anderen Seite des hohen Hauses ein Entgegenkommen gezeigt werde.

Landeshauptmann:

Ich erkläre mir die Meinung des Herrn Abgeordneten dahin, daß bedingt dem Antrage des Herrn Abgeordneten Klun zugestimmt wird.

Ich bitte die Herren, welche mit dem Antrage des Herrn Abgeordneten Klun einverstanden sind, sich zu erheben.

(Obvelja — Angenommen.)

Došla je še sledeča peticija: Gosp. poslanec Grasselli izročila prošnja Vilhar Franja, skladatelja v Karlovcu, za podporo za izdavanje svojih glasbotvorov.

(Izroči se finančnemu odseku — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Prihodnjo sejo določim na četrtek 16. t. m. ob 10. uri dopoldne sè sledečim dnevnim redom:

(Glej dnevni red prihodnje seje — Siehe Tagesordnung der nächsten Sitzung.)

Odsek za režijo na Studenci ima sejo koj zdaj, finančni odsek danes ob 3. uri popoldne; upravni odsek tudi danes ob 3. uri popoldne.

Sklenem sejo.

Seja se konča ob 20. minuti čez 1. uro popoldne. — Schluß der Sitzung 1 Uhr 20 Minuten Nachmittag.

